

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 3

DELPROV 5 LÄS a

Anvisningar

Provet innehåller 20 uppgifter

Provet består av fem texter från olika ämnesområden. Texterna är skrivna av olika författare och är ibland bearbetade för att passa in i provet.

Till varje text hör fyra uppgifter. Varje uppgift består av en fråga med fyra svarsförslag. Ett av dessa är rätt.

Ibland kan du klart se att ett av svarsförslagen är rätt och de andra fel. Ibland verkar först flera svar mer eller mindre rimliga. Då måste du, genom att jämföra de olika svarsförslagen, välja ut det som med stöd av texten **bäst** besvarar frågan.

Observera att du ska lösa uppgifterna med ledning av den information som ges i respektive text.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt. Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **5 texter** och **20 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

LÄSANDETS SLAVERI

Den litterära tolkningen tillhör vår tids kulturella farsoter. En dikt eller roman kan betyda så mycket, för att inte säga allt, när den dissekeras och förvanskas intill oigenkännlighet av den postmodernistiska litteraturteorins profeter. Tolkningen blir viktigare än texten, uttolkaren viktigare än skaparen. Författaren reduceras till en genial idiot där genialiteten mest består i den perspektivbegränsning som tillåter skarpare intellekt att blottlägga konstverkets mening och essens. Författaren är död. Kritiken lever.

Läsandets och läsarens upphöjelse, liksom tolkningens och uttolkarens, har emellertid föga fog för sig om man går till litteraturens vagg. Åtminstone om man får tro författaren och antikforskaren Jesper Svenbro i essäsamlingen *Myrstigar* med undertiteln "Figurer för skrift och läsning i antikens Grekland". De fyra essäerna härrör från föredrag och texter skrivna huvudsakligen med utgångspunkt från Svenbros bok om läsandets antropologi i antikens Grekland, *Phrasikleia* (1988). Texterna har anpassats till en bredare publik.

Själva utgångspunkten tycks vid en första anblick vara en omöjlighet: att försöka utröna hur man läste och hur man såg på läsandet i det gamla Grekland. Vittnesbörden, i synnerhet från tiden före 500 f. Kr., är få. Likväl lyckas Jesper Svenbro skissa upp trovärdiga modeller, som i den inledande essän "Vägra läsa, vägra skriva". Det är en fascinerande dechiffriering av ett knapphändigt material och Svenbro ger prov på fantasifullhet och briljans som när han undersöker och jämför betydelsen hos det tiotal grekiska verb som betyder "läsa". Det är häpnadsväckande och uppiggande att följa honom i spåren.

Vad Svenbro framför allt visar är vilken fundamentalt annorlunda ställning läsandet hade i antikens Grekland. Att läsa hade intet med vår tids fria och personliga tolkningar att göra. Skriften betraktades inte som jämbördig med det talade ordet, än mindre som dess överman, utan snarast som dess oändligt underlägsne efterare, dess mördare rentav.

Att läsa var att underkasta sig det skrivna ordet, och den som läste underkastade sig därmed den som skrivit texten, vilket var skälet till att fria medborgare inte själva läste utan lät slavar göra det. En fri medborgare måste vara fri från allt tvång, och skulle aldrig förnedra sig till den förslavande lässituationen att tigande upprepa någon annans vilja. Läsning i det antika Grekland lämnade nämligen inget utrymme för tolkning, enligt Svenbro. Författaren hade bestämda avsikter med sin text: basta! Läsning var att låta sig uppslukas av den skrivandes ord, att reduceras till en instrumental förmedlare.

Inom ramen för dessa tankar ska man också betrakta Pythagoras och Sokrates verk. Deras verk existerar ju strängt taget inte, såtillvida att de själva aldrig skrev ett ord. Den som, likt gudarna, eftersträvar odödlighet, får inte låta sig förnedras till människors hantverk, skriften. Ryktbarhet uppnås endast genom det talade ordet som är besjälade och levande, till skillnad från det livlösa och obesjälade skrivna

ordet, som måste väckas till liv genom en röst. (Såväl Pythagoras som Sokrates lyckades ju i sitt uppsåt: odödlig ryktbarhet utan att skriva något.) Läsning i det antika Grekland var nämligen inget man sysselsatte sig med i ensamheten på sin kammare, varför det grekiska ordet *akoúntes* och *akraoataí* snarare bör översättas med "åhörare" än det brukliga "läsare".

Många iakttagelser i *Myrstigar* är intressanta och tankeväckande. Så till exempel den fara läsning innebar enligt grekerna, eftersom den som läser en text kan tro sig äga den kunskap som texten förmedlar, det vill säga, att man genom att upprepa någon annans ord också tror sig förstå innebörden i dem. Förståelse för grekerna förutsatte en förståelse, vilket är skälet till att Platon grundade Akademien. För även om Platon skrev gjorde han det inte för läsare i största allmänhet – Akademien var hans garanti för att hans tankar inte skulle besmittas och förnedras av ignorant barbarer. Misstron mot skriften var betydande.

Som bidrag till svensk essäkonst är Jesper Svenbros hundrasidiga bok ett välkommet och friskt tillskott, även om jag tyvärr måste bekänna att jag har mindre behållning av de andra essäerna i *Myrstigar*, delvis därför att texterna blir mer och mer sofistikerade, delvis för att de känns mindre angelägna för en läsare utan specialintresse för antikens Grekland.

Eller kanske belyser denna reservation bara den känsla jag har när jag skriver detta, att jag begår den dödssynd som grekerna förfasade sig över: att jag tror mig förstå *Myrstigar* bara för att jag har läst boken. Kanske gör även du, käre läsare, just nu dig skyldig till samma brott. Kanske tror du dig rentav förstå att jag ingenting begripit. Må så vara, men du har åtminstone för en stund underkastat dig min vilja.

Örjan Abrahamsson

Uppgifter till texten LÄSANDETS SLAVERI

1. Vilket alternativ nedan fångar bäst synen på läsning i antikens Grekland, så som den framstår i *Myrstigar*?

- A Att läsa var att aktivt delta i förtrycket av slavarna.
- B Att läsa var att hänge sig åt verklighetsflykt och livslögn.
- C Att läsa var lägre värderat än slavarnas arbete.
- D Att läsa var jämförbart med att utsätta sig för ett andligt övergrepp.

2. Grekerna var enligt textförfattaren inte bara skeptiska till läsande, det ansågs till och med vara riskabelt. På vilket sätt?

- A Läsandet ansågs leda till en misstro mot det talade ordet.
- B Läsandet ansågs inte garantera förståelse av sammanhang och budskap.
- C Läsandet ansågs leda till en alltför kritisk inställning till andras åsikter.
- D Läsandet ansågs inte öka respekten för den kulturella eliten.

3. Textförfattaren är kritisk till vissa moderna sätt att se på läsande och tolkning av text. Vad är det han främst vänder sig emot?

- A Att läsande ibland tycks viktigare än det skrivna ordet.
- B Att det skrivna så ofta tycks viktigare än att någon läser det.
- C Att såväl läsande som skrivande värderas orimligt högt.
- D Att varken skrivande eller läsande tas på tillräckligt allvar.

4. Hur kan texten bäst betecknas?

- A Debattartikel
- B Recension
- C Efterskrift
- D Introduktion

FREUDS FAMILJEBILD

Freuds och andra tidiga psykoanalytikers analyser av olika neurotiska störningar går – om man så vill – att läsa som studier av den borgerliga familjens sjukdomsalstrande effekter på individen. Som sådana har dessa analyser en radikal sprängkraft. Samtidigt präglas psykoanalysen i mångt och mycket av en ovilja att relatera det inre psykologiska livet till yttre sociala förhållanden. Denna brist har också gjort det allt svårare för psykoanalytiker att hålla en jämn takt med tiden – att bidra till att analysera de psykologiska konsekvenserna av de drastiska förändringarna i samhället och i familjen under 1900-talet. I dag framstår den psykoanalytiska teoribildningen därför i allt större utsträckning som en konservativ kraft, inte minst när man diskuterar familj och kön. Psykoanalysens styrka ligger visserligen i dess fokus på det omedvetna, på fantasilivet och på det inre familjedramat, men det sociala familjelivet sätter dock de yttre ramarna för det psykoanalytiska dramat. Psykoanalysens oförmåga att hålla sig ajour med vad som händer i samhället och i familjen har också präglat mycket av dess intellektuella historia.

I den klassiska psykoanalysen kretsar det inre familjedramat huvudsakligen kring fadern. Det är i relation till en kraftfull och dominerande fadersfigur, en patriark, som både sonen och dottern formar sina respektive psyken. Det är i tolkningen av detta inre drama som begrepp som kastrationsångest och penisavund erhåller sina respektive betydelser. Medan kastrationsångesten handlar om pojakens rädsla för att straffas av fadern för sitt begär till modern, handlar penisavunden om flickans upptäckt att hon saknar något väsentligt – det kroppsliga beviset på att tillhöra det dominerande könet. Fadern tillmäts här en enorm betydelse för den psykologiska och kulturella utvecklingen, och i *Totem och tabu* går Freud till och med så långt att han spårar kulturens uppkomst till ett ursprungligt fadersmord.

När Melanie Klein, på 1930-talet, formulerar sina tankar om moderns fundamentala betydelse för barnets utveckling väcker det stort gehör men också stort motstånd bland psykoanalytiker. Detta beror inte minst på att Klein för fram en helt annan tolkning än Freud av det centrala oedipuskomplexet. Enligt Klein är det i relation till en mäktig inre modersgestalt som de mest kraftfulla och betydelsefulla fantasierna uppstår. I Kleins inre familj intar fadern en ganska perifer roll. Kleins beskrivningar av den inre modersgestalten överträffar dock det mesta; vi möter här en arkaisk moder som hotar att förinta barnet och som väcker oerhört starka känslor av primitiv avund och renodlat hat hos barnet.

Om vi går vidare till efterkrigstiden och Donald Winnicott, en engelsk psykoanalytiker som influeras av men också delvis tar avstånd från Klein, finner vi återigen teorier om en central modersgestalt. Kleins modersgestalt var framför allt en inre figur, men hos Winnicott träder den reella modern fram i gestalt av ”den tillräckligt goda modern” – en moder som ger barnet en känsla av grundläggande trygghet och tillit, men utan att för den skull vara helt perfekt.

Den moderna objektrelationsskolan, som springer fram ur Kleins och Winnicotts teorier, betonar i hög utsträckning barnets inre relation till modern. Denna relation har en avgörande betydelse för hur barnet utvecklas. Men till skillnad från den klassiska psykoanalysen erkänner denna skola den sociala relationens betydelse. In träder nu en familj som helt domineras av modern – både i det yttre och det inre. Hur ser då denna familj ut? Vi har att göra med en traditionell kärnfamilj, där modern sköter allt som handlar om barnens väl och ve medan fadern rör sig i den offentliga sfären.

Objektrelationsteorins närmande till det sociala möjliggör också analyser av sambandet mellan den inre och yttre familjen. Influerad av modern objektrelationsteori skriver Nancy Chodorow i slutet av 1970-talet sin bok *The Reproduction of Mothering*, en studie av hur pojakens respektive flickans psyke formas i relation till den traditionella kärnfamiljen. I korthet visar Chodorow vilken psykologisk betydelse modern – den mest centrala psykologiska föräldern – har för pojken respektive flickan. Det handlar om skapande av två fundamentalt olika psykologiska världar. Flickan, som är av samma kön som modern, fostras till intimitet och närhet, medan pojken – som ju är olik modern – fostras till det kvinnliga könets motsats, med en betoning på individualitet och ett bemästrande av den yttre världen.

En av Chodorows huvudpoänger, något som många uttolkare verkar ha missat, är att den psykologiska fostran till två olika kön som hon beskriver endast gäller så länge vi talar om en traditionell kärnfamilj. Om fadern skulle träda in som en central och omvårdande förälder skulle vi få en helt annan situation och detta skulle resultera i en helt annan könspsykologi. Chodorow menar alltså att den yttre familjesituationen är av avgörande betydelse för hur den inre familjen gestaltas. Mycket av kritiken mot Chodorow har dock visat att hennes psykoanalytiska utgångspunkt i objektrelationsteorin utgör en återvändsgränd. Den psykoanalytiska teorin fungerar utmärkt som en förklaring av kön så länge vi utgår från en traditionell kärnfamilj, men så snart vi rör oss utanför denna konstellation upphör förklaringen att gälla.

Det verkar som det i psykoanalysens historia bara funnits utrymme för en dominerande förälder åt gången; den andre föräldern har hela tiden osynliggjorts och marginaliserats. Ända sedan Klein trädde in på den psykoanalytiska scenen har faderns betydelse för den inre världen i stort sett negligerats. Förutom enstaka gästspel så är fadern en frånvarande figur – en person som inte har så mycket att skaffa med hur barnets inre verklighet utvecklas. Och även om fäder i stor utsträckning säkerligen varit frånvarande i både den yttre och den inre världen, finns det anledning att vara kritisk mot teorier som i det närmaste helt bortser från hur en för barnet oerhört viktig person inverkar på den psykologiska utvecklingen.

Men vad har psykoanalysen egentligen att säga om hur olika typer av familjebildningar påverkar utformandet av

den inre psykologiska familjen? I dag när en allt större andel av barnen växer upp i splittrade familjer och när vi kan iakttä framväxten av nya typer av familjekonstellationer behövs det en psykologi som kan säga något väsentligt om hur den yttre och inre verkligheten korresponderar mot varandra. Här saknar i dag psykoanalysen bra svar. Det finns enskilda analytiker eller kulturteoretiker, framför allt inom den feministiska teoribildningen, som lyckats sätta fingret på problemen med både den klassiska och den moderna psykoanalysens sätt att betrakta familjen. Men i stort sett är det ont om samtida försök att skapa en fruktbar teoretisk förståelse för relationen mellan den inre och den yttre familjen. Problemet är identifierat, men vi saknar ännu vet-

tiga ansatser.

Psykoanalysen föddes ur ett försök att utveckla en teoretisk förståelse för den borgerliga familjen och för de psykologiska störningar denna konstellation orsakar. I dag när familjebilden har genomgått radikala förändringar, och när vi lever med en mycket mer differentierad och komplex familjebild än den Freud hade att utgå från, krävs det också nya teoretiska begrepp och teorier. Om psykoanalysen skall kunna bidra till en adekvat och intressant analys av den samtida familjen – och då menar jag både den yttre och den inre familjen – krävs det att den är beredd att göra upp med sin historia och gå vidare.

Thomas Johansson

Uppgifter till texten FREUDS FAMILJEBILD

5. Enligt textförfattaren utgör den psykoanalytiska teorin en konservativ kraft. Vad anser han vara grundorsaken till detta?

- A Att psykoanalysen härrör från en tid när psykiska problem var något strikt tabubelagt.
- B Att psykoanalysen försummat kopplingarna mellan individ och ett samhälle i utveckling.
- C Att psykoanalysen ända från början mest riktat sig till samhällets gynnade grupper.
- D Att psykoanalysen ställer familjen före individen i centrum för diskussionen.

Vad efterlyser textförfattaren från den nutida psykoanalysens sida?

- A Nya teorier om kärnfamiljens betydelse.
- B Nya teorier som ser mer till barnets inre och yttre miljö.
- C Nya teorier om moderns betydelse.
- D Nya teorier som tar hänsyn till moderna familjemönster.

7. Vilket av följande framhåller textförfattaren som ett problem hos både den klassiska och den nutida psykoanalysen?

- A Att den ena föräldern ensidigt ses som inflytelserik medan den andra reduceras till bifigur.
- B Att fadern anses forma enbart den yttre familjen medan modern anses forma den inre.
- C Att barnet ses som ett oskrivet blad, vidöppet för påverkan och utan egen vilja.
- D Att barnets kön anses vara av avgörande betydelse för den inre utvecklingen.

8. I vilken mån kan de nämnda teoretikerna/skolorna, av texten att döma, sägas ta hänsyn till den yttre familjesituationens betydelse?

- A Chodorow gör det, däremot inte Klein.
- B Klein gör det, däremot inte Freud.
- C Winnicott gör det, däremot inte Chodorow.
- D Freud gör det, däremot inte objektrelationsskolan.

BÅGEDEÖRINGEN

Den storvuxna öringen från Bågedeforsen i Ströms Vattudal är känd och dokumenterad sedan slutet av 1800-talet då välsituerade engelsmän kom till Jämtlands fjälltrakter för att bedriva flugfiske. På 1940-talet aktualiserades reglering och vattenkraftsutbyggnad av Vattudalen. I Bågede byggdes en regleringsdamm 1955, vilken medförde årsreglering av vattenflödet i forsen. För att möjliggöra fortsatt fiskvandring byggdes en fisktrappa vid dammen. 1974 uppfördes ett kraftverk som utnyttjar i stort sett hela vattenflödet. Vattnet leds via en kanal till kraftverksturbinen och genom forsen släpps endast en liten mängd vatten förutom överskottsvatten tidvis.

I samband med vattenkraftutbyggnaden kring Bågede har gjorts många och långvariga utredningar och undersökningar om öringen, särskilt dess vandringar. Genom fångst i fisktrappan gjordes märkningar från 1957 och framåt. Återfångsterna från dessa har belagt att öringens vandringar täckte ett stort område av Faxälven – från Gäddede vid norska gränsen till Ramsele.

Vid tillkomsten av kraftverket var frågorna: 1) Skulle öringen fortsätta att vandra upp i forsen med dess starkt reducerade flöde och vidare uppströms genom fisktrappan – eller skulle den lockas av det dominerande flödet i kraftverkskanalen och där stoppas i sin vandring? 2) Skulle fisken – särskilt den vuxna – klara utvandringen nedströms via kraftverket? 3) Skulle viktiga lekområden kunna bibehållas eller tillskapas i den ursprungliga forsåran vid de nya förhållandena med endast ringa vattenföring?

I vattendom 1988 fastlades skyldighet för kraftintressenterna att vidtaga en rad åtgärder till skydd för fisket. En del av dessa är traditionella, såsom att göra årliga utsättningar av odlad öring i sjösystemet för att kompensera bortfallet av fisk liksom att hålla fisktrappan i funktion. Flertalet bestämmelser syftar dock mer direkt till att bevara vildbeståndet av den specifika öringstammen. Den viktigaste är kravet på en minimitappning i Bågedeforsen anpassad efter årstiden och öringens livscykel – inom den totalmängd vatten som finns tillgänglig. Det är också särskilt angivet att ändringar i vattenföring ska göras genom mjuka övergångar.

I lekströmmar uppströms kraftverket sätts årligen ut viss mängd rom för att kompensera bortfallet av lekvandring och reproduktion efter kraftverkets tillkomst. Vidare krävs att utsättningarna skall ske med material av bågedeöring så att ingen inblandning av annan öring riskeras. Fisk för avel får ej fångas i Bågedeforsen utan ska i första hand samlas in från kraftverkskanalen. Uppföljning av vildbeståndets utveckling utföres sedan 1981 genom årlig kontroll av uppvandringen med en fiskspärr i forsens nedre del.

Sammantaget innebär således vattendomens bestämmelser att det görs stora insatser för att trygga vildbeståndet för framtiden med inriktning främst på den viktigaste kvarvarande reproduktionslokalen, Bågedeforsen. Tidigare har gjorts anpassningar av bottenstrukturen till den lägre vattenföringen i forsen och också anlagts nya lekområden.

Genom olika undersökningar som företagits sedan 1955 och de kontrollåtgärder som utförs enligt vattendomen finns relativt långa serier av data. Dessa har här använts i ett försök att utvärdera nuläget och effekterna av hittills gjorda insatser samt för att göra en bedömning av möjligheterna att långsiktigt bevara vildbeståndet av bågedeöring.

Tillkomsten av kraftverket 1974 innebar ändrade förhållanden för öringens lekvandring genom omledningen av vattnet från forsen till kraftverkskanalen. Denna långväga vandring till lekområden högre upp i vattensystemet började tidigt på säsongen – redan i slutet av juli – och kunde avläsas genom fångsterna i fisktrappan vid dammen.

I slutet av 1970-talet gjordes prognosen att uppströmsvandringen successivt skulle minska och helt upphöra inom en 10-årsperiod. Denna förutsägelse var grundad på kännedom om bågedeöringens lekområden, vandringsmönster och livscykel (lekmognad efter 6–7 år). Utvecklingen följde prognosen – fr.o.m. 1982 upphörde vandringen i fisktrappan.

Vandringskontrollen med fiskspärr i nedre delen av forsen påbörjades 1981 när den långväga vandringen genom fisktrappan höll på att upphöra. Till en början var syftet också att fånga avelsfisk för odling till utsättningar. Genom ett antal års försök kunde lekvandringen till forsen inringas i tiden till slutet av augusti–mitten av oktober, vilket ledde till vattendomens föreskrift om start av kontrollen den 1 september varje år. Fångsten i fiskspärren avspeglar dock ej den totala mängden lekvandrande öring i forsen, dels beroende på att en del fisk kan gå upp i strömmen innan spärren monterats upp och dels beroende på att spärren är lokaliserad en bit uppströms från utloppet av tekniska skäl.

Det är med andra ord en mer relativ dataserie för fiskspärren än för fisktrappans mer absoluta värden. Liksom för serien i trappan kan variationerna mellan år förväntas vara stora redan av biologiska orsaker men här tillkommer dessutom osäkerheten med vad överskottstappningar m.m. kan ha för inverkan. Ändock torde fiskspärrens data kunna användas för att grovt följa beståndets utveckling.

Serien visar att det är stora fluktuationer mellan åren under perioden 1981–cirka 1990 samt att värdena fr.o.m. cirka 1993 är jämnare men lägre. En slutsats måste bli att beståndet i slutet av 1990-talet är mindre än på 1980-talet. Möjligen har beståndet stabiliserats på en lägre nivå, anpassad till de nu rådande förhållandena. Det är emellertid ännu för tidigt att våga dra denna slutsats.

Trots tillgång till data för en så pass lång period som cirka 15 år med oförändrade förhållanden vad gäller vattenregimen i området är det knappast möjligt att ännu förutsäga huruvida vildbeståndet av bågedeöring *långsiktigt* är tryggt eller ej.

En viktig förutsättning för beståndets fortlevnad är uppfyllt med den minimitappning som fastställts. Genom årstidsanpassning av tappningens storlek tillgodoses i huvudsak de krav som kan ställas med nuvarande kunskap, låt vara att det i och för sig vore önskvärt med en större tappning för att kunna hålla ett bestånd med högre numerär. Osä-

kerheten i bedömningen av öringstammens långsiktiga fortbestånd ligger dock ej i minimitappningens storlek eller utformning utan främst i de tappningar av överskottsvatten som sker i forsen.

Läget för Bågedeforsen är i detta senare avseende ogynnsamt eftersom kraftstationen inte kan ta emot vanligt förekommande höga flöden vilket medför att överskottsvatten släpps fram i forssträckan de flesta år. Övergångarna vid tappning av överskottsvatten görs i regel ej heller mjuka utan stora förändringar i vattenföringen kan inträffa snabbt både vid tappningens början och avslutning. Under de år då överskottstappning är vanlig förrycks grunden för den – så långt möjligt – väl utformade minimitappningen. Syftet med den årstidsanpassade minimitappningen är att åstadkomma en naturlig vattenföringsregim – men på en betydligt lägre nivå än den ursprungliga. Tappningarna med-

för ryckvisa återgångar till tidigare högre vattenföring, vilket ger direkta störningar på de revirhållande öringungarna och också skadar näringsdjuren för fisken.

Medvetandet om behovet av skydd av fiskbestånden har funnits länge och tillämpas i görligaste utsträckning i samband med vattenkraftsutbyggnad. I första hand försöker man säkra fiskens vandringar (fisktrappor) och reproduktion (minimitappningar, biotopåtgärder). Vid vattendomstolens – numera miljödostolens – prövning tillkommer dock såväl ekonomiska som tekniska och juridiska faktorer vilka påverkar möjligheterna att nå optimala lösningar. Sedan slutbestämmelser fastställts i vattendom finns det i de flesta fall ej resurser för uppföljning av fiskbestånden om det ej ingår i domens villkor som i fallet med Bågede kraftverk.

Sten Andreasson m.fl.

Uppgifter till texten BÅGEDEÖRINGEN

Vattendomen från 1988 rymmer föreskrifter för att skydda öringen i Bågedeforsen. Vad är föreskrifterna enligt texten framför allt inriktade på?

- A Att säkra bågedeöringens tillgång till föda och oregerat vatten.
- B Att trygga bågedeöringens förutsättningar för fortplantning.
- C Att förhindra att bågedeöringen söker sig bort från den reglerade forsen.
- D Att främja bågedeöringens vandring längs den ursprungliga leden.

10. Vilken främsta funktion har den s.k. fiskspärren som omnämns i texten?

- A Att hindra den vandrande fisken från att komma in i kraftverkets inloppskanal.
- B Att infånga den mängd avelsfisk som är nödvändig för den årliga utsättningen.
- C Att vara en mätstation för mängden lekvandrande öring i den reglerade forsen.
- D Att på sikt ersätta fisktrappan som hjälpväg för fiskens vandring uppströms.

11. Vad framstår i nuläget enligt texten som det största hotet mot bågedeöringens långsiktiga fortlevnad?

- A Den bristande årstidsanpassningen av minimitappningarna.
- B Det alltför låga vattenståndet i strömfåran nedströms kraftverket.
- C Den permanenta rubbningen av fiskens tidigare vandringmönster.
- D Det varierande vattenflödet i forsen till följd av överskottstappningar.

12. Vilken av följande meningar är mest följdriktig och rimlig som avslutning på texten?

- A ”Exemplet här visar att följderna av vattenreglering vanligen är enkla att förutspå men också att det kan uppstå oväntade och besvärliga sidoeffekter.”
- B ”Exemplet här visar att vissa ambitioner tillfälligtvis förverkligats men också att bristen på ekonomiska resurser kullkastat de framtida målsättningarna.”
- C ”Exemplet här visar att gjorda insatser gett resultat men också att det kan krävas flera decenniers uppföljning innan ett slutresultat säkert kan utläsas.”
- D ”Exemplet här visar att fiskbeståndet påverkats positivt men också att detta skett på bekostnad av andra angelägna miljövärden.”

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

SKOGARNAS FRIA SÖNER

Ella Johanssons doktorsavhandling i etnologi *Skogarnas fria söner* handlar om en grupp arbetare, nämligen skogsarbetare i Norrland kring sekelskiftet. Utgångspunkten för studien var lundaetnologernas forskningsprojekt "Kultur och klass", där man studerade kulturella djupstrukturer och kulturell identitet i skilda sociala miljöer.

I första hand är Ella Johansson intresserad av det mentala i moderniseringsprocessen. Hon betonar att hennes studie inte syftar till att skriva en förbisedd arbetargrups historia. Författaren förklarar sin forskningsuppgift så här: "Den norrländska skogsexploateringen utspelade sig i en alldeles egen spänning mellan vad som förenklat brukar kallas det traditionella och det moderna. (. . .) Genom att välja skogsarbetarna som ingång till moderniteten vill jag komma undan några av schablonerna som styr sättet att tänka på det gamla och det nya samhället, det traditionella och det moderna." Som biprodukt erhåller läsaren en levande bild av skogsarbetarnas vardag – en bit av deras historia – med lukt och smak.

Metoden tycks vara enkel: att komma så nära forskningsobjektet som möjligt, och sammanställa även de mest triviala detaljerna i skogsarbetarnas vardagsliv – till och med deras sätt att drömma och tänka – och visa hur skogsarbetarnas version av den moderna människan formas och reproduceras. Författaren beskriver sitt sätt att behandla forskningsmaterialet så här: "Skogsarbetarnas vardagliga handlingar översätts i tolkningen till idéhistoriska, ideologiska, ibland närmast politiska, begrepp."

När man skriver om marginella samhällen i de nordiska vildmarkerna gör man sig ofta nog skyldig till att exotisera levnadssättet och levnadsvillkoren där. Det gör Ella Johansson några gånger också: hon beskriver bl.a. hur man arbetar i *meterdjup* snö och *extrem* kyla på platser där *ingen* tidigare hade satt sin fot. Några gånger är Johanssons påståenden inexakta, vilket kan bero på att hon har ett ganska begränsat källmaterial. Undersökningen bygger till stora delar på Ella Johanssons eget fältarbete (år 1981 och 1983). Hon har intervjuat ett tjugotal skogsarbetare födda åren kring sekelskiftet. De intervjuade personerna var dels från socknarna Alfta och Ovanåker, med till stor del bondeägd skog, dels från det helt och hållet bolagsägda Voxna. Härtill utnyttjar Ella Johansson som primärmaterial Nordiska museets samlingar, nämligen de s.k. skogsarbetarminnena från 1940-talet och den mera tekniskt orienterade serien "Skogsbruk". Författaren framställer källkritiska (och ytterst intressanta) synpunkter på livshistoriska berättelser och proletär litteratur. Tyvärr problematiserar författaren inte det faktum att hon i många fall själv utnyttjar *Skogsarbetarminnen*, redigerade av Mats Rehnberg (1949); hon ersätter alltså primärmaterial med andrahandsuppgifter. När författaren t.ex. beskriver jämlikheten i körarlaget utnyttjar hon Rehnbergs bok i stället för primärmaterial.

En annan sak som läsaren söker efter förgäves är kartor över forskningsområdet. Författaren berättar att gränserna för det som kallas Norrland inte en gång för alla är

givna utan har skiftat mycket genom tiderna. Det område som avhandlingen behandlar är till ytan mycket stort och sammanfaller relativt väl med det nordsvenska barrskogsbältet. Enligt Johansson sammanfaller "kojgränsen" i stort med den kulturgräns som etnologerna kallar fäbodgränsen men som avgränsar en hel livsform. Med kojor menar Ella Johansson skogsarbetarnas typiska härbärgen, arbetarbostaden av den enklaste typ: kolarkojan med eldstaden i hörnet eller eldpallskojan med eldstad i mitten och britsarna längs sidorna. Den norrländska vinterns korta dagar och långa kvällar gjorde att man tillbringade långa tider i de trånga kojorna.

Avhandlingen börjar med att diskutera begreppet bygd. Under 1860-talets första år upptäcktes Norrlands ödemarker som råvarukälla för trävaruindustrin. Lastning, anläggningar, vägar, bostäder och butiker växte plötsligt upp på jungfruliga marker. De existerade några månader, försvann och uppstod igen nästa vinter på andra, lika avlägsna platser. Trävarurörelsen hade likadana följder inte bara i Norrland utan i hela Norden, i Ryssland och Amerika, dvs. i områden med barrskogar. Jämförande perspektiv saknas dock nästan helt i avhandlingen. Författaren har också lämnat bort flottningen från forskningsuppgiften. Varför det, undrar läsaren några gånger. Det var ju flottningsarbetet som var bokstavligt talat synligt i bygderna. Skogsarbetare och flottningsarbetare är därtill yrkesgrupper som har smält ihop.

Körarna och huggarna tillbringade sina vårar, somrar och höstar "nere på bygden". Bygden var skogens rumsliga omgivning, och slutligen också det samhälle som livet i skogen organiserades från. Det var inte lätt att glömma bygdens sociala kategorier i kojorna, men enligt Ella Johansson var det just det som hände: bönderna skymfas av alla i kojan. Ett av Ella Johanssons resultat är att skogsarbetarkulturen är ett uttryck för de obesuttnas ideologi; historierna som berättades i kojorna och det som berättades om livet i kojorna representerar en värld där bygden ställs på huvudet. I hela den kulturella organisationen har böndernas makt trollats bort.

Författaren presenterar de materiella villkoren på avverkningsplatserna och i kojorna. Så behandlas t.ex. arbetsfördelning, effektivitet, redskap, kosthåll, hushållssystem i kojan och i bostäder ur en spännande och färsk referensram. Frihet och individualism, stickord som tidigare har klistrats på skogsarbetarkulturen, blir kritiskt evaluerade. Texten är som mest njutbar när författaren förklarar kojlivets ramar: "Vetemjålet och kolbullen kom därmed att bli värdeladdade och centrala beståndsdelar i både böndernas och de obesuttnas antagonistiska symbolsystem. För de obesuttna stod de för sötebrödsdagar. Även de hade alltså en stark upplevelse av det nya och annorlunda i denna upp- och nedvända värld, där de som var fattigast hade de rikas helgdagsmat som bas i vardagskost. Kolbullen har därför en viktig roll när skogsarbetarna romantiserar sina liv och den gamla, förmekaniserade epoken. Kolbullar gräddas

också nu för tiden vid många hembygdsdagar och andra offentliga sammankomster i Norrland. Det var en rätt som utvecklades samtidigt med skogsarbete, avpassad för att enkelt kunna tillagas av de nya råvarorna. Kolbullen var en form av förverkligande av det utopiska oberoendet av bondekulturen. Den behövde inte bönderna vare sig för sina

ingredienser eller sin finansiering. Skogens lagar, marknads- lagarna, var utanför husböndernas kontroll. De föreföll vara oberoende av sociala och kulturella relationer”, sammanfattar Ella Johansson matens symboliska karaktär.

Hanna Snellman

Uppgifter till texten SKOGARNAS FRIA SÖNER

13. Hur kan enligt texten det s.k. kojlivet bäst beskrivas, om man jämför med samhället utanför?
- A Som ett socialt tomrum.
- B Som ett minisamhälle med omvända klassroller.
- C Som en social och kulturell smältdegel.
- D Som ett minisamhälle med förstärkta klasskillnader.
14. Vad anser recensenten om Ella Johanssons användning av boken *Skogsarbetarminnen*?
- A Att boken kunde ha utnyttjats betydligt grundligare än vad som skett.
- B Att utnyttjandet av boken borde ha diskuterats i avhandlingen.
- C Att boken och avhandlingen påminner alltför mycket om varandra.
- D Att utnyttjandet av boken inte tillfört avhandlingen något.
15. I gamla tider hade kolbullen enligt texten en viktig symbolfunktion för skogsarbetarna. Vad symboliserade kolbullen?
- A Överlevnad och trygghet.
- B Bygderromantik och nostalgi.
- C Självständighet och välstånd.
- D Klasstillhörighet och solidaritet.
16. Vad är enligt texten det främsta syftet med den refererade avhandlingen?
- A Att utifrån skogsarbetarlivet belysa hur samhället går från en utvecklingsfas till en annan.
- B Att på ett detaljerat och ingående sätt beskriva skogsarbetarnas arbete och vardag.
- C Att med skogsarbetarna som exempel visa hur ideologier påverkar samhällsutvecklingen.
- D Att jämföra olika arbetar- och bondegruppers situation i det förmoderna samhället.

PEDAGOGIK OCH FÖRÄNDRING

När man går in i ett arbetssätt med pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg handlar det *inte* om en förändring från ett arbetssätt till ett annat. Det handlar alltså inte om en förändring enligt ett pedagogiskt program, som gör att man efter en tids arbete med dokumentation, några miljöförändringar och ett par dokumenterade temaarbeten kan påstå att man jobbar enligt "Reggio Emilia-pedagogiken". En sådan pedagogik existerar inte som pedagogisk metod eller program.

Istället handlar det om att ta i bruk ett *arbetsverktyg* som utvecklats i Reggio Emilia och vars spår – den konkreta dokumentationen – kan ligga till grund för ett *kontinuerligt* förändrings- eller reformarbete på förskolan. Vad dokumentationsarbetet kan göra är nämligen att fortlöpande ge oss information i frågan *var står jag/vi just nu*. Vilket förhållningssätt till barnen, till kunskap, till lärande, till kollegor eller till barnens familjer ges uttryck för i dokumentationen? Vad är jag för en pedagog i det här arbetet med barnen? Samtidigt ger dokumentationen oss svar på frågor om vad barn kan, hur barn tänker och hur de lär sig – barns läroprocesser. All sådan kunskap innebär att även pedagoger går in i ett lärande – en läroprocess.

Som pedagog kan jag ta pedagogisk dokumentation i bruk för att gå in i en läroprocess som gäller både det egna och barnens arbete – ett arbete som egentligen aldrig blir färdigt. Det finns alltså inget definierat slutmål för förändringsarbetet. Istället handlar den här sortens förändringsarbete om att gå in i ett aktivt omskapande av den egna praktiken med utgångspunkt från i första hand barnen, men även utifrån mig själv som pedagog. Ibland säger vi att den ledande principen skall vara att *följa* barnen. Men utgångspunkten får inte bli att blint *följa efter* barnen, utan att istället gå sida vid sida. Barnets roll kan också ses som vägvisare för arbetet, vilket Loris Malaguzzi påpekade. I praktiken innebär dock detta att den vuxne måste "gå steget före". Vad som är centralt i det här sammanhanget är att vi inte kan se barnen i ett romantiskt skimmer som bärande på en naturlig och inneboende sanning. Barnet i sig bär ingen sanning eller lösning. Tror vi det är vi fortfarande kvar i upplysningstidens och Rousseaus syn på barnet. Vi måste istället se den vuxne som den som tar ett ansvar för ett aktivt omskapande förändringsarbete där barnet, precis som vi själva, ses som ett aktivt omskapande subjekt.

När jag pratar om förändrings- och reformarbete på det här sättet skiljer det sig markant från den gängse synen. Det finns ett *generellt reformperspektiv* som beskrivs lättast som ett "uppifrån-och-ned"-perspektiv. I ett sådant perspektiv finns en klar arbetsfördelning mellan den politiska arenan som sysslar med symboliskt och ideologiskt arbete, och experterna, dvs. pedagogerna, som skall utföra ett visst praktiskt arbete som en följd av politiska beslut. Vi är vana vid att andra än vi själva skall diktera målen för ett förändringsarbete. Politiker och vetenskapliga experter har idéer som skall *implementeras/genomföras* i en pedagogisk praktik. I den läroplansteoretiska forskningen brukar

man skilja mellan *formuleringsnivån*, där program eller läroplaner formuleras, och *realiseringsnivån*, där dessa realiserar. Man har länge trott att det är möjligt att på högsta nivå i en hierarki formulera mål som på lägsta nivå får en konkret handling till följd. En hel del forskning har dock visat att det är oerhört svårt att genomföra reformer enligt den här modellen i statliga och kommunala institutioner.

Det har visat sig att det på institutioner såsom skolor och förskolor ofta har skapats en mycket stark institutionell tradition, byggd på rutiner och handlingsmönster. Dessa reglerar och begränsar handlingsutrymmet och därmed förändringspotentialen inom institutionen. I den läroplansteoretiska forskningen har det ofta beskrivits hur de ideologiska, ekonomiska och juridiska ramfaktorerna styrt förskolepraktiken. Annan forskning har dock visat att nya läroplaner och måltexter kommer och går, men förändringen blir mycket begränsad eller är i realiteten obefintlig. Hur kan detta komma sig?

Boel Henckel fann i sitt forskningsarbete inom förskoleans område att pedagogerna uppvisade mycket likartade handlingsmönster i praktiken, trots att de i intervjuer inte alltid givit uttryck för en liknande grundsyn på verksamheten. Detta är oerhört intressant eftersom vi ofta kopplar samman en persons synsätt och föreställningar med hennes handlingsmönster. Den kopplingen finns naturligtvis, men det är uppenbarligen så att en förskolas rutiner och handlingsmönster kan vara så starka att oavsett vad man har för egna föreställningar om hur man vill jobba och varför, så "glider" man in i befintliga, vedertagna och traditionella rutiner och förhållningssätt. Det verkar som om redan befintliga handlingsmönster och rutiner så att säga blir förkroppsligade i pedagogen efter en tids arbete i praktiken. Henckel visar i sin studie hur förskollärare under utbildning tenderade att förändra också sina föreställningar under sina upprepade praktikperioder, så att de alltmer liknade de yrkesverksamma. De faktiska ramarna och konkreta villkoren och hur *de uppfattas* och förstås av den yrkesverksamma personalen får naturligtvis också en mycket stor genomslagskraft i verksamheten.

Vad jag vill säga med det här resonemanget är alltså att ett traditionellt "uppifrån-och-ned"-perspektiv för pedagogiskt förändringsarbete generellt sett har mycket små chanser att lyckas. Detta visade sig också i en mycket omfattande försöksverksamhet med 6-åringar i Norge. Där gjordes försök att sammansmälta "det bästa" från skolans respektive förskolans praktik i en 6-årsverksamhet enligt ett fastställt program som t.o.m. var skrivet av förskollärarna och lärarna gemensamt. Det blev antingen traditionell skola eller traditionell förskola. Förskollärarna förändrade sig mest genom att kopiera handlings sätt som de uppfattade som skollika och som de trodde efterfrågades av ledning och föräldrar. När Peder Haug sammanfattade projektet var hans slutsats: "Förändringar kräver att de som arbetar inom ramarna för verksamheten har förändrat grunden för sin förståelse eller grunden för sina föreställningar om vad ar-

betet egentligen handlar om./.../ De måste kunna tolka signalerna och ge dem mening på ett nytt sätt. De måste göra sig andra föreställningar om vad som är viktigt och hur utbildning kan genomföras. Detta har inte hänt i experimentet med 6-åringarna.”

Hur kan man då förändra ”grunden för sin förståelse eller grunden för sina föreställningar om vad arbetet egentligen handlar om”? Hur kan man alltså förstå sina rutinhandlingar och handlingsmönster? Hur kommer det sig att vi planerar dagen och veckan som vi gör? Varför organiserar vi rummen som vi gör? Hur kan vi ”tolka signalerna och ge dem mening på ett nytt sätt”? Vad är det för signal jag ger ett barn när jag instruerar det i hur man gör en lergubbe? Hur kan jag tänka för att ge arbete med lera en ny innebörd och mening för barnen och för mig som

pedagog?

Med pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg tror jag att vi kan närma oss svaren på de här frågorna, och därmed gå in i ett förändringsarbete i förskolan. Det här förändringsarbetet har snarare karaktären av att gå ”nerifrån-och-upp” än ”uppifrån-och-ned”. Men det är förstås inte så enkelt som att bara vända på kakan. Allt förändringsarbete kräver att *alla parter strävar i samma riktning*, även om inte total konsensus måste råda. Pedagogisk dokumentation är ett *kollektivt* arbetsverktyg som bygger på ett *gemensamt reflektionsarbete*, barnen emellan, pedagoger emellan men även familjen och förskolan emellan.

Hillevi Lenz Taguchi

Uppgifter till texten

PEDAGOGIK OCH FÖRÄNDRING

17. Vad kännetecknar enligt textförfattaren ett reformarbete med ”uppifrån-och-ned”-perspektiv?
- A Ömsesidiga beroendeförhållanden mellan de politiker och vetenskapliga företrädare som agerar på den så kallade realiseringsnivån.
- B En övertro på möjligheten att göra expertkunskapen begriplig för dem som verkar på det pedagogiska basplanet.
- C Bristande helhetssyn när det gäller reformernas praktiska resultat och eventuella oönskade konsekvenser.
- D En tydlig gräns mellan dem som formulerar målen för förändringsarbetet och dem som förväntas stå för genomförandet.
18. Vad anser textförfattaren att Boel Henckel synliggjort genom sitt forskningsresultat?
- A Behovet av förändringsarbete.
- B Skillnaden mellan tanke och handling.
- C Betydelsen av pedagogiska verktyg.
- D Svårigheten att ena ett kollektiv.
19. Vilken är textförfattarens övergripande målsättning?
- A Att dokumentera de pedagogiska förändringarna i skolan.
- B Att klargöra viktiga pedagogiska begrepp.
- C Att göra pedagoger medvetna om sin praktik.
- D Att lyfta fram teorierna inom pedagogiken.
20. Vilket rubrikförslag ger den mest rättvisande bilden av textens huvudresonemang?
- A Därför behövs pedagogisk dokumentation.
- B Därför behövs pedagogisk förändring.
- C Därför behövs pedagogiskt kunnande.
- D Därför behövs pedagogisk erfarenhet.

BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 4

DELPROV 8 ORD c

Anvisningar

Provet innehåller 40 uppgifter

Varje uppgift inleds med ett ord i fetstil. Under detta finns fem svarsförslag. Välj det svarsförslag som **bäst** motsvarar innebörden av det fetstilta ordet. Endast ett svarsförslag är rätt.

Övningsexempel 1

förslå

- A stå ut
- B klara av
- C bli över
- D hjälpa upp
- E räcka till

Förslå betyder ungefär samma sak som *räcka till*. Rätt svar är alltså **E**.

Övningsexempel 2

mjärde

- A kartställ
- B fiskeredskap
- C utställningsskåp
- D skjutvapen
- E vägbeläggning

En *mjärde* är ett slags *fiskeredskap*. Rätt svar är alltså **B**.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter**.

PROVTID: 15 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. **kuf**
A budbärare
B underlig person
C återfallsförbrytare
D inbiten ungarl
E hästkötare
2. **verbalisera**
A tala i gåtor
B dikta ihop
C uttrycka i ord
D visa med gester
E tala tillkrånglat
3. **argusöga**
A begränsat seende
B vaksam blick
C avvikande attityd
D nyfiken hållning
E bristande uppmärksamhet
-
4. **motto**
A förmaning
B framtidstro
C valspråk
D inspirationskälla
E ansvarskänsla
5. **anamma**
A tillägna sig
B överlämna
C motstå
D bekymra sig
E liva upp
6. **bibliografi**
A skriftväxling
B litteraturförteckning
C bildtext
D bokbindning
E bibelöversättning
-
7. **hugget som stucket**
A fastslaget
B likgiltigt
C tudelat
D blandat
E omöjligt
8. **bussarong**
A ryggsäck
B hårnål
C förtält
D musikinstrument
E klädesplagg
9. **neuros**
A fysisk kraftlöshet
B intensiv nervsmärta
C psykisk störning
D allergisk reaktion
E medfödd hjärnskada
-
10. **hästminne**
A sifferminne
B långsinthet
C lång tidsrymd
D gott minne
E muskelminne
11. **proaktiv**
A undersökande
B utmanande
C förebyggande
D utvecklande
E förenande
12. **avhandla**
A beställa
B diskutera
C rådfråga
D bedöma
E styra
-
13. **appell**
A hot
B svar
C vädjan
D löfte
E tvång
14. **ograverad**
A oäkta
B okänd
C ojämn
D otydlig
E orörd
15. **mästra**
A fräckt lura
B bestämt förneka
C avsiktligt bedra
D överlägset kritisera
E motvilligt acceptera

16. **latent**

- A djup
- B lindrig
- C svår
- D klar
- E dold

17. **syndrom**

- A sjukdomsorsak
- B följsjukdom
- C sjukdomsbild
- D sjukdomsfall
- E folksjukdom

18. **forcerad**

- A ansträngd och intensiv
 - B respektlös
 - C osäker och inställsam
 - D överlägsen
 - E maktlysten och dominant
-

19. **stålsätta sig**

- A bestämma sig
- B träna sig
- C härda sig
- D vänja sig
- E neka sig

20. **anomali**

- A enformighet
- B motsats
- C ersättning
- D avlägsnande
- E avvikelse

21. **ta skruv**

- A få nog
 - B ta sats
 - C gå snett
 - D ta i
 - E ha verkan
-

22. **konsolidering**

- A förstärkning
- B utökning
- C igångsättning
- D avslutning
- E invigning

23. **kalkera**

- A beräkna
- B skissa
- C mäta
- D efterbilda
- E planera

24. **purken**

- A omedgörlig
 - B långsint
 - C förnärad
 - D hånfull
 - E avståndstagande
-

25. **kväsa**

- A muta
- B klaga
- C lura
- D kuva
- E kräva

26. **brink**

- A strandslutning
- B sandtag
- C betesäng
- D skogsbryn
- E älvfåra

27. **libido**

- A skuldkänsla
 - B dödsdrift
 - C högmod
 - D könsdrift
 - E tålmod
-

28. **nabo**

- A inhägnad
- B byväg
- C gårdskar
- D granne
- E tomtmark

29. **ackumulation**

- A anpassning
- B anhopning
- C vinst
- D bifall
- E tidsintervall

30. **troskyldig**

- A naiv
- B tvivlande
- C övertygande
- D osäker
- E ångerfull

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

31. **regatta**
- A markerad farled
 - B serie kappseglingar
 - C handelsflotta
 - D medelstort krigsfartyg
 - E småbåtshamn
-
32. **kongruens**
- A sammanfattning
 - B utmaning
 - C slutsats
 - D undantag
 - E överensstämmelse
-
33. **modulera**
- A gradera
 - B förnya
 - C lokalisera
 - D markera
 - E variera
-
34. **aseptisk**
- A bedövande
 - B läkande
 - C smittsam
 - D ofarlig
 - E bakteriefri
-
35. **erkänsla**
- A tacksamhet
 - B skuld
 - C inlevelse
 - D välvilja
 - E avund
-
36. **plafond**
- A plant innertak
 - B altan
 - C klättervägg för blommor
 - D väggfast bänk
 - E fönsternisch
-
37. **förvisso**
- A utan tvivel
 - B mot bättre vetande
 - C med andra ord
 - D efter bästa förstånd
 - E i högsta grad
-
38. **besutten**
- A övertygad
 - B förmögen
 - C begagnad
 - D nedtryckt
 - E angripen
-
39. **utgjuta sig**
- A berömma sig själv
 - B känna djup ånger
 - C ge efter för frestelser
 - D göra gott intryck
 - E tala vitt och brett
-
40. **reda av**
- A koka upp snabbt under omrörning
 - B göra soppa eller sås tjockare
 - C späda med vatten eller mjölk
 - D koka bort överflödiga vätska
 - E ösa bort skum från sylt och saft

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILLBAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 5

DELPROV 9 NOG c

Anvisningar

Provet innehåller 22 uppgifter

Varje uppgift innehåller en fråga markerad med fet stil. Uppgiften kan även innehålla viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som också innehåller information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Pröva de olika svarsförslagen noggrant innan du besvarar frågan.

A i (1) men ej i (2) =	Den information som ges i (1) är tillräcklig. Enbart informationen i (2) räcker inte till.
B i (2) men ej i (1) =	Den information som ges i (2) är tillräcklig. Enbart informationen i (1) räcker inte till.
C i (1) tillsammans med (2) =	För att få tillräcklig information <i>måste</i> man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.
D i (1) och (2) var för sig =	Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.
E ej genom de båda påståendena =	Inte ens genom att nyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Övningsexempel

A, B och C är tre olika positiva heltal. **Vilket är talens medelvärde?**

- (1) Summan av de två största talen är 130.
- (2) Summan av de två minsta talen är 110.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

Enligt informationen i påstående (1) kan det största talet variera mellan 128 och 66. Enligt informationen i påstående (2) kan minsta talet variera mellan 1 och 54. Informationen i påstående (1) tillsammans med (2) leder till att det finns 9 olika lösningar på talens medelvärde. Eftersom uppgiften har 9 olika lösningar så kan man inte entydigt besvara frågan om talens medelvärde. Svarsförslag **E** är därför rätt.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt. Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **22 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. Amanda tänker på ett femsiffrigt heltal. Talet börjar med 1 och slutar med 8. **Vilket är talet?**

- (1) Tiootalssiffran är dubbelt så stor som tusentalssiffran.
- (2) Hundratalssiffran är hälften så stor som tiootalssiffran. Tiootalssiffran är lika stor som entalssiffran.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

2. Ett antal män och kvinnor står i en kö för att köpa biobiljetter. Andelen kvinnor i kön är $\frac{1}{3}$. **Hur många personer står det sammanlagt i kön?**

- (1) Var tredje person i kön är en kvinna och det finns fyra kvinnor i kön.
- (2) Könen börjar med en man och slutar med en kvinna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

3. Gunilla och Lotta tjänar tillsammans 34 000 kronor per månad. Varje månad sparar de en del av sin lön. **Hur mycket har de sammanlagt sparat efter 6 månader?**

- (1) Gunilla sparar en tiondel av sin lön varje månad.
(2) Lotta sparar en femtedel av sin lön varje månad.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
B **i (2) men ej i (1)**
C **i (1) tillsammans med (2)**
D **i (1) och (2) var för sig**
E **ej genom de båda påståendena**

4. I Blekinge län ingår kommunerna Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby och Sölvesborg. **Vilken av kommunerna har högst skattekraft (skatteunderlag per invånare)?**

- (1) Karlshamn har lägre skattekraft än Karlskrona. Ronneby har högre skattekraft än Sölvesborg.
(2) Karlskrona har högre skattekraft än Ronneby. Olofström har högre skattekraft än Sölvesborg.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
B **i (2) men ej i (1)**
C **i (1) tillsammans med (2)**
D **i (1) och (2) var för sig**
E **ej genom de båda påståendena**

5. På en hönsgård samlas det in ett jämnt antal ägg en viss dag. **Vad är äggens medelvikt?**

- (1) Äggen har en medianvikt på 62 gram.
- (2) Hälften av äggen väger i genomsnitt 5 gram mer än de övriga äggen. De övriga äggen har tillsammans en medelvikt på 60 gram.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

6. I en kommun anordnade parkförvaltningen feriearbeten åt ungdomar. De 30 platserna fördelades genom lottning bland 408 sökande 16- och 17-åringar. **Hur många 16-åriga flickor fick feriearbete?**

- (1) 6,5 procent av de 216 sökande pojkarna fick feriearbete.
- (2) Bland dem som fick feriearbete var de 16-åriga flickorna två färre än de 17-åriga flickorna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

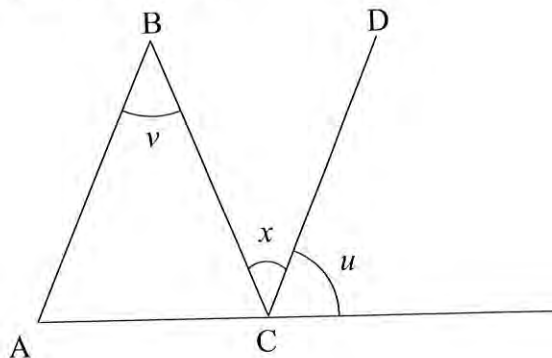
7. En vara har stigit i pris under sex år. **Hur stor är varans genomsnittliga prisstegring i procent per år?**

- (1) Priset steg med 65 procent på sex år.
 (2) Priset steg med totalt 25 procent de första tre åren och totalt 32 procent de sista tre åren.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

8. Linjerna AB och CD är parallella och triangeln ABC är likbent, där AB är lika lång som BC. **Bestäm vinkeln x .**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

- (1) Vinkeln $u=66^\circ$
 (2) Vinkeln $v=48^\circ$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

9. Jan-Olof har tre pudlar: en dvärg-, en mellan- och en kungspudel. En är vit, en brun och en svart. Den vita hunden är inte en mellanpudel. **Vilken färg har respektive pudel?**

- (1) Kungspudeln är svart.
(2) Den bruna hunden är inte en dvärgpudel.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

10. År 1995 var jordens folkmängd 6,0 miljarder. **Hur stor skulle jordens folkmängd vara år 2010, om den årliga procentuella tillväxten var densamma som den procentuella medeltillväxten under åren 1950–1995?**

- (1) År 1960 var jordens folkmängd 3,0 miljarder.
(2) År 1950 var jordens folkmängd 2,5 miljarder.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

11. Marit tankar sin bil med 20 liter bensin. **Hur stor del av bensintanken i Marits bil var fylld när hon började tanka?**

- (1) 3/4 av bensintanken var fylld efter tankningen.
- (2) För att få tanken helt fylld hade Marit varit tvungen att istället tanka 40 liter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

12. För att visa förändring över tid används index. Antalet avlagda doktorsexamina i Sverige kan anges genom ett indextal med år 1991 som basår (index=100). **Hur många avlade doktorsexamen år 1991?**

- (1) År 1998 var indextalet 149,6 och antalet avlagda doktorsexamina 1883.
- (2) Ett år, då 1225 personer avlade doktorsexamen, var indextalet 97,3.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

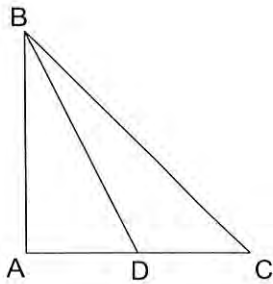
13. En skolklass med 23 elever skrev ett prov i historia där den högsta möjliga poängen var 50. **Hur många elever hade minst 25 poäng på provet?**

- (1) Nio elever hade mer än 28 poäng, vilket var medelpoängen på provet.
 (2) Medianpoängen på provet var 24 poäng.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
 B **i (2) men ej i (1)**
 C **i (1) tillsammans med (2)**
 D **i (1) och (2) var för sig**
 E **ej genom de båda påståendena**

14. ABC är en triangel där vinkeln A är rät och sträckan BD är 5 cm. **Hur lång är sträckan BC?**

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

- (1) Sträckan DC är 3 cm.
 (2) Punkten D delar sträckan AC i två lika stora delar.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
 B **i (2) men ej i (1)**
 C **i (1) tillsammans med (2)**
 D **i (1) och (2) var för sig**
 E **ej genom de båda påståendena**

15. En urna innehåller tio lika stora kulor som antingen är svarta eller vita. Åke ska slumpmässigt dra två kulor utan att lägga tillbaka någon av dem i urnan. **Hur många av de tio kulorna är vita?**

- (1) Sannolikheten att Åke drar två vita kulor är $2/15$.
- (2) Om den första kulan som Åke drar är svart, så är sannolikheten $4/9$ att den andra kulan är vit.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
B **i (2) men ej i (1)**
C **i (1) tillsammans med (2)**
D **i (1) och (2) var för sig**
E **ej genom de båda påståendena**

16. a , b och c är tre heltal. **Vilket är talet a om $c=5$?**

- (1) $\frac{ab}{bc} = 5$
- (2) $\frac{ac}{bc} = 2,5$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
B **i (2) men ej i (1)**
C **i (1) tillsammans med (2)**
D **i (1) och (2) var för sig**
E **ej genom de båda påståendena**

17. En grupp med vuxna och barn åt dagens rätt på en restaurang. Priset för vuxna och barn var 45 kr respektive 30 kr per portion. **Hur många personer bestod gruppen av?**

- (1) Gruppen innehöll fler vuxna än barn.
- (2) Gruppen fick tillsammans betala 510 kr.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

18. En vattentunna har formen av en rak cirkulär cylinder. Birgitta fyller tunnan med vatten från en trädgårdsslang. **Hur många cm per timme stiger vattnet när Birgitta fyller tunnan med 1 000 liter per timme?**

- (1) Om man fyller på med 2 kubikmeter per timme så är den tomma tunnan helt fylld på 15 minuter.
- (2) Vattentunnan är dubbelt så hög som bred.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

19. I en affär kunde man köpa en viss mjölsort i förpackningar om 2 kg, 5 kg eller 8 kg. Det skilde 2 kr/kg mellan det lägsta och det högsta kilopriset. **Vilken av förpackningarna hade det lägsta kilopriset?**

- (1) Om man köpte två förpackningar à 8 kg fick man betala 4 kr mer än om man köpte två förpackningar à 5 kg plus tre förpackningar à 2 kg.
- (2) 2-kilosförpackningen hade det högsta kilopriset.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

20. En paj är delad i lika stora bitar. Ett antal personer står i kö för att ta en sådan bit var. **Hur många personer räcker pajen till?**

- (1) När fem personer har tagit av pajen så finns mer än hälften av pajen kvar.
- (2) När sju personer har tagit av pajen så vet den trettonde personen i kön att denne inte kommer att få någon paj.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

21. Bilarna A och B kör samma sträcka med konstant hastighet. Bil A kör med en hastighet av 50 km/h och bil B med en hastighet av 70 km/h. **Hur lång är sträckan?**

- (1) A:s och B:s sammanlagda körtid på sträckan är 2,4 timmar.
- (2) A:s körtid på sträckan är 0,4 timmar längre än B:s.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

22. Vid en vårdcentral fördes under en period statistik över förekomsten av vissa sjukdomar. **Hur många av dem som uppsökte vårdcentralen under denna period fick diagnosen lunginflammation?**

- (1) Av de 1 395 personer som fick diagnosen influensa fick 8,6 promille även diagnosen lunginflammation.
- (2) Av dem som fick diagnosen lunginflammation fick 57 procent även diagnosen influensa.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
- B **i (2) men ej i (1)**
- C **i (1) tillsammans med (2)**
- D **i (1) och (2) var för sig**
- E **ej genom de båda påståendena**

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 2

DELPROV 3 DTK d

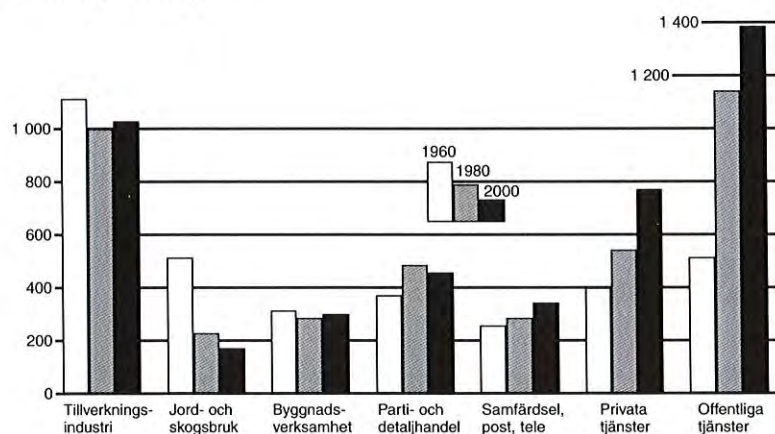
Anvisningar

Provet innehåller 20 uppgifter

Provet innehåller diagram, tabeller, kartor och andra grafiska framställningar. Materialet är hämtat från olika källor. Eftersom det lyfts ut ur sitt ursprungliga sammanhang, har vissa tillägg ibland gjorts för att förklara en del begrepp och förhållanden.

Uppgifterna ska lösas med hjälp av den information som finns på respektive uppslag. Till varje uppgift finns det fem svarsförslag. Välj det som **bäst** besvarar frågan.

Övningsexempel

Antal förvärvsarbetande i olika näringsgrenar 1960 och 1980 samt förväntat antal förvärvsarbetande år 2000.

Med hur mycket minskade antalet förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruket mellan åren 1960 och 1980?

- A En fjärdedel
- B En tredjedel
- C Hälften
- D Två tredjedelar
- E Tre fjärdedelar

Antalet förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruket var 1960 ungefär 500 000 och 1980 ungefär 230 000. Minskningen var ungefär 270 000, vilket är något mer än hälften av 500 000.

Rätt svar blir alltså C, det svarsförslag som bäst besvarar frågan.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt. Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

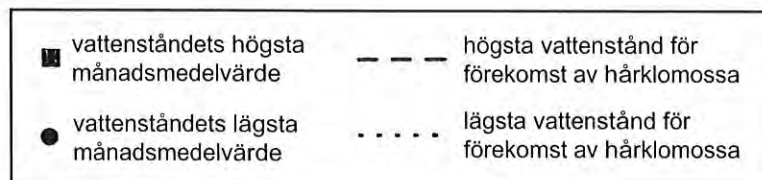
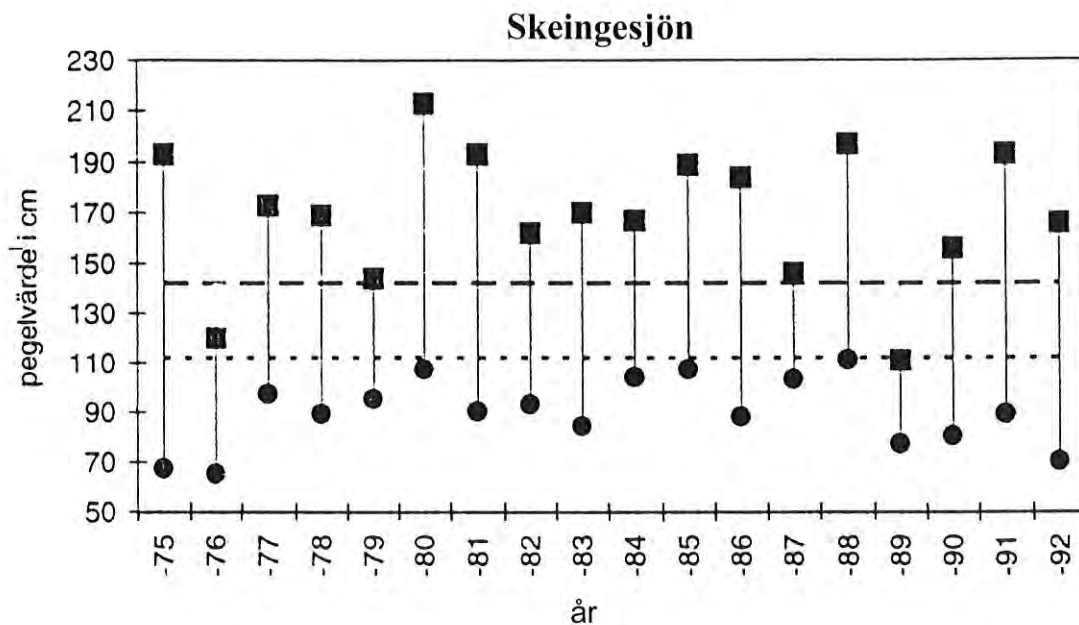
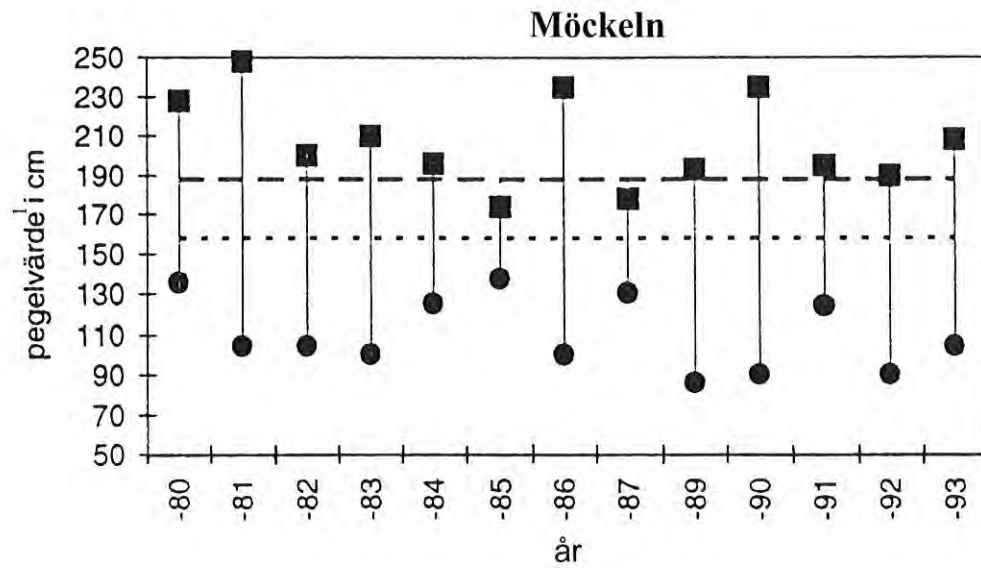
På nästa sida börjar provet som innehåller **20 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

SJÖAR MED HÅRKLMOSSA

Vattenståndets högsta och lägsta månadsmedelvärden uttryckta i centimeter för sjön Möckeln 1980–87 och 1989–93 respektive Skeingesjön 1975–92. Dessutom anges vattenståndsintervallet där hårklomossa förekommer.

¹ Pegel är ett instrument som mäter vattenståndet i sjöar och vattendrag. Pegeln utgör en fast mätpunkt till vilken vattenytan kan refereras. Resultatet av mätningen ger ett *pegelvärdet* i centimeter.

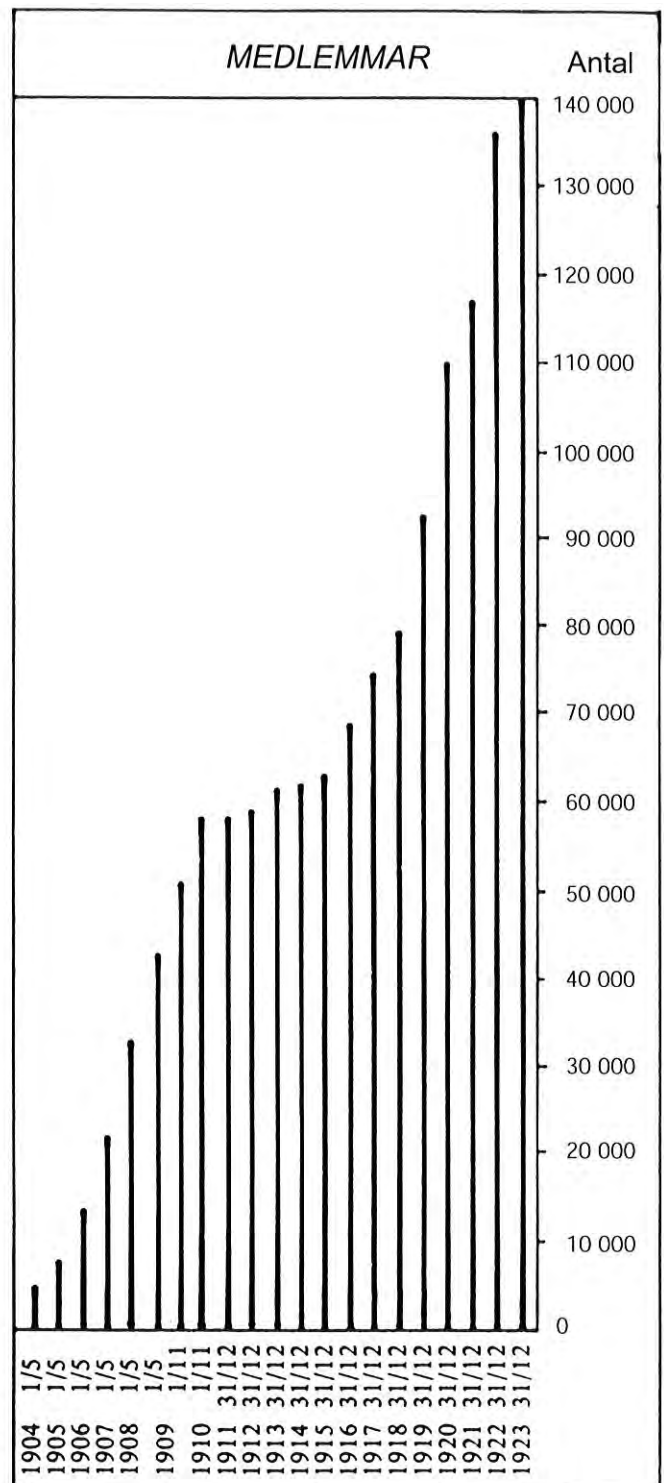
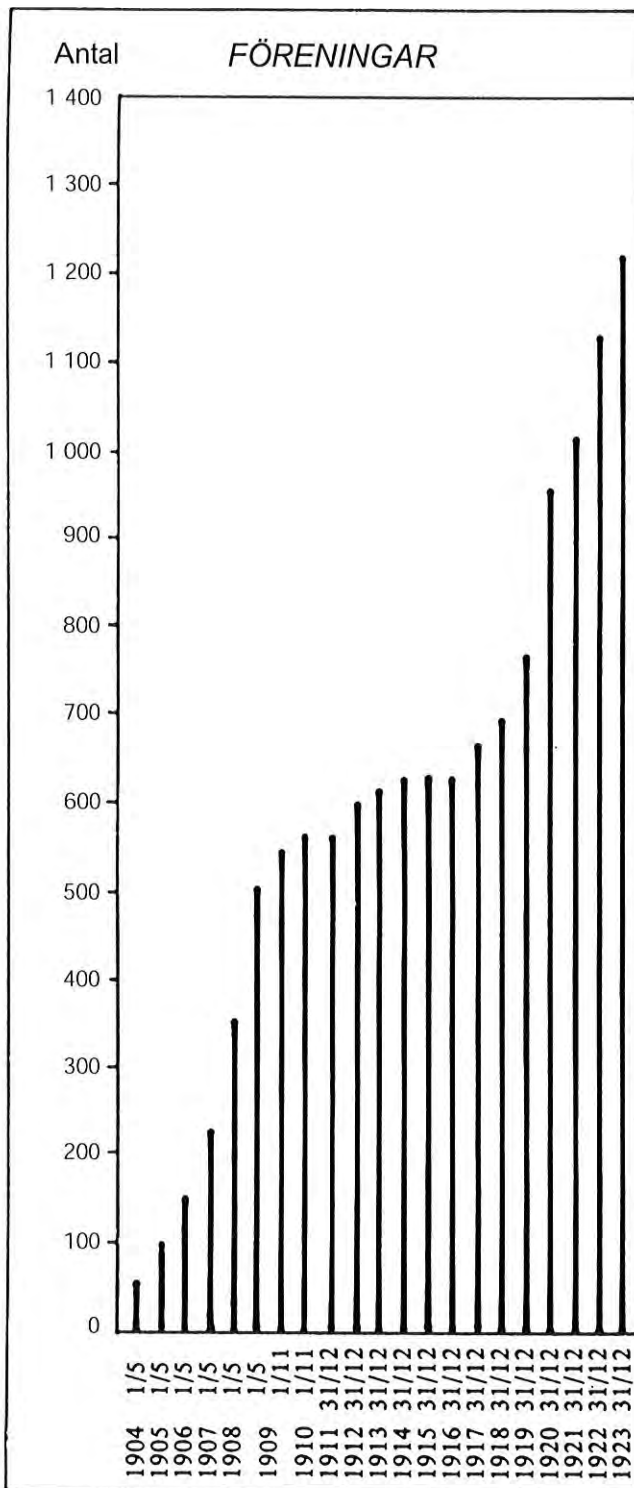
1. Hur stor är skillnaden mellan det högsta och det lägsta månadsmedelvärdet för vattenståndet i Skeingesjön under perioden 1975–92?

A 35 cm
B 75 cm
C 100 cm
D 150 cm
E 175 cm

2. Hårklomossa kräver variation vad gäller vattenståndet i det vattendrag där den växer, eftersom den behöver både torka och väta. Vilket av följande år var enligt figuren minst gynnsamt för förekomst av hårklomossa i Skeingesjön?

A 1975
B 1979
C 1985
D 1987
E 1989

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET 1904–1923

Antal föreningar respektive medlemmar i Riksidrottsförbundet vid olika tidpunkter från den 1 maj 1904 till den 31 december 1923.

3. **Hur stort var antalet medlemmar i Riksidrottsförbundet den 31/12 1922 jämfört med den 1/5 1907?**

- A 4 gånger så stort
- B 6 gånger så stort
- C 8 gånger så stort
- D 11 gånger så stort
- E 13 gånger så stort

4. **Hur stort var det genomsnittliga antalet medlemmar per förening den 1/5 1909?**

- A 50
- B 75
- C 85
- D 100
- E 115

VÄDRET PÅ NÅGRA PLATSER I SÖDRA SVERIGE 1997

Lufttemperatur, antal frost- och högsommardagar samt nederbörd vid ett antal väderstationer i södra Sverige 1997. För lufttemperatur och nederbörd anges även normalvärde för perioden 1961–1990 samt högsta och lägsta respektive största och minsta uppmätta värde sedan 1901.

Station	Startår ¹⁾	Årsmedeltemperatur, °C										Max- och min-temperatur, °C										Antal högsommardagar ²⁾	Nederbörd, mm								
		Normal 1961-90		Högsta sedan 1901		Lägsta sedan 1901		Medel max		Medel min		Högsta		Lägsta		Högsta		Lägsta		Normal 1961-90			Största sedan 1901		Minsta sedan 1901						
		År	År	År	År	År	År	Dag	Dag	År	År	År	År	Dag	Dag	År	År	År	År	År	År		År	År	År						
SÄVE	44	7.4	7.1	8.7	75	5.6	85	30.8	30/6	34.1	75	-18.1	16/2	-26.4	66	11.2	3.3	30.8	30/6	34.1	75	-18.1	16/2	-26.4	66	854	774	983	90	419	47
GÖTEBORG		8.4	7.7	9.5	34	5.9	42	30.7	30/6	30.0	69	-15.4	4/1	-26.0	42	11.7	5.2	26.2	21/7	30.0	69	-15.4	4/1	-26.0	42	768	757	933	67	350	47
VINGÅ		8.6	7.7	9.5	90	6.3	85	26.2	21/7	28.4	89	-11.1	16/2	-20.6	87	10.7	6.9	27.4	21/7	28.4	89	-12.0	4/1	-20.6	87	560	579	892	85	295	47
NIDINGEN		8.7	7.8	9.4	34	5.6	85	29.5	30/6	32.5	94	-18.0	4/1	-25.5	42	11.3	4.5	29.5	30/6	32.5	94	-18.0	4/1	-25.5	42	584	472	892	85	295	47
VARBERG		7.8	7.2	9.4	34	5.6	85	31.6	30/6	35.5	92	-25.4	4/1	-31.4	82	11.7	1.9	31.6	30/6	35.5	92	-25.4	4/1	-31.4	82	766	709	931	85	376	47
TORUP	72	6.9	6.0	7.8	89	4.7	85	30.6	25/8	38.0	47	-25.0	3/1	-33.8	66	11.7	1.9	31.6	30/6	35.5	92	-25.4	4/1	-31.4	82	928	1029	1381	88	857	96
HALMSTAD	78	7.9	7.2	8.9	90	5.8	87	30.8	11/8	33.9	94	-17.8	4/1	-24.0	85	11.9	4.0	30.8	11/8	33.9	94	-17.8	4/1	-24.0	85	688	803	1083	88	608	96
VISINGSÖ	96	7.4	6.6	8.6	38	4.5	42	28.3	30/6	34.0	94	-12.3	4/1	-23.3	42	10.6	4.6	28.3	30/6	34.0	94	-12.3	4/1	-23.3	42	455	452	841	67	439	89
JÖNKÖPINGS FLYGPLATS	61	6.2	5.3	7.4	89	3.6	87	31.8	30/6	33.3	75	-24.8	4/1	-35.4	66	10.6	1.5	31.8	30/6	33.3	75	-24.8	4/1	-35.4	66	691	641	870	37	356	61
GLADHAMMAR	7.4	6.5	8.6	38	4.5	42	32.0	25/8	34.0	94	-19.9	17/2	-33.1	66	11.8	2.9	32.0	25/8	34.0	94	-19.9	17/2	-33.1	66	490	532	870	37	356	61	
MÅLILLA	46	6.8	6.0	7.9	90	4.4	87	30.6	25/8	38.0	47	-25.0	3/1	-33.8	66	11.8	1.8	30.6	25/8	38.0	47	-25.0	3/1	-33.8	66	630	576	766	58	407	64
KALMAR FLYGPLATS		7.6	6.9	8.9	49	4.7	42	29.7	13/8	35.2	94	-23.3	4/1	-31.0	42	11.8	3.3	29.7	13/8	35.2	94	-23.3	4/1	-31.0	42	372	484	782	60	296	21
LJUNGBY		6.5	6.0	8.0	75	4.9	85	30.2	30/6	34.0	75	-26.1	4/1	-27.9	65	11.2	1.6	29.7	30/6	34.0	75	-26.1	4/1	-27.9	65	632	793	1061	88	516	2
VÄXJÖ		7.0	6.4	8.5	34	4.1	42	31.1	30/6	34.4	92	-22.5	4/1	-34.0	42	10.6	4.3	31.1	30/6	34.4	92	-22.5	4/1	-34.0	42	693	651	961	45	457	47
ÖLANDS NORRA UDDE		8.3	7.3	9.3	90	4.9	42	27.3	9/8	31.0	75	-8.3	12/1	-28.0	42	10.8	6.1	27.3	9/8	31.0	75	-8.3	12/1	-28.0	42	321	382	708	60	252	21
ÖLANDS SÖDRA UDDE		8.0	7.1	9.3	90	5.3	85	27.1	14/8	28.7	83	-11.4	3/1	-19.0	56	10.2	5.3	27.1	14/8	28.7	83	-11.4	3/1	-19.0	56	298	388	652	44	237	18
GOTSKA SANDÖN		7.7	6.6	8.3	75	2.6	85	28.5	1/7	31.0	41	-9.8	25/3	-23.8	42	10.6	4.3	28.5	1/7	31.0	41	-9.8	25/3	-23.8	42	489	536	818	74	349	75
VISBY FLYGPLATS	45	7.5	6.8	8.4	75	5.4	56	31.2	30/6	31.8	92	-12.2	18/2	-25.4	66	10.6	4.3	31.2	30/6	31.8	92	-12.2	18/2	-25.4	66	409	517	677	74	348	64
ÖSTERGARNSHOLM	96	7.9	6.9	8.8	90	5.2	40	26.2	17/8	34.6	74	-5.9	16/2	-17.5	87	10.3	5.8	26.2	17/8	34.6	74	-5.9	16/2	-17.5	87	316	408	651	45	457	47
HOBURG		8.0	6.9	8.8	90	5.2	40	27.8	28/8	30.1	94	-7.4	1/1	-24.1	42	10.4	5.8	27.8	28/8	30.1	94	-7.4	1/1	-24.1	42	435	496	711	60	263	38
BREDÅKRA	46	7.4	6.8	8.6	89	5.3	85	30.2	13/8	33.3	59	-20.1	3/1	-25.2	78	11.8	3.0	30.2	13/8	33.3	59	-20.1	3/1	-25.2	78	575	615	835	94	393	71
KARLSHAMN		8.0	7.3	9.2	34	5.5	42	30.5	13/8	33.0	75	-18.5	4/1	-27.0	42	12.1	4.2	30.5	13/8	33.0	75	-18.5	4/1	-27.0	42	510	556	777	68	411	53
HANÖ		8.0	7.1	9.2	90	5.4	85	29.6	13/8	34.8	75	-10.5	16/2	-17.5	87	10.8	5.7	29.6	13/8	34.8	75	-10.5	16/2	-17.5	87	403	457	640	81	263	21
OSBY	53	7.1	6.5	8.4	34	4.8	87	30.2	30/6	34.6	44	-19.2	4/1	-29.0	40	11.8	3.2	30.2	30/6	34.6	44	-19.2	4/1	-29.0	40	652	675	928	54	432	47
BARKÅKRA	45	7.9	7.6	9.4	90	6.1	87	29.6	30/6	34.0	47	-17.3	4/1	-22.5	55	11.6	3.8	29.6	30/6	34.0	47	-17.3	4/1	-22.5	55	620	694	908	80	460	59
KRISTIANSTAD	97	8.1						31.2	25/8			-17.1	4/1			12.7	3.9	31.2	25/8			-17.1	4/1			501					
HELSINGBORG	96	8.3	7.6	9.6	90	6.1	42	28.9	13/8	33.9	47	-14.2	4/1	-26.3	42	11.9	4.7	28.9	13/8	33.9	47	-14.2	4/1	-26.3	42	555	653	836	81	382	47
LUND		8.5	7.9	9.6	90	6.0	42	29.9	14/8	34.0	47	-13.8	1/1	-28.0	42	12.1	5.3	29.9	14/8	34.0	47	-13.8	1/1	-28.0	42	530	658	836	81	374	47
MALMÖ	36	8.5	7.7	10.2	90	6.0	42	29.4	13/8	34.0	47	-16.9	4/1	-28.0	42	12.0	4.8	29.4	13/8	34.0	47	-16.9	4/1	-28.0	42	545	642	739	81	374	47
SKILLINGE	96	8.1	7.1					32.0	14/8			-14.2	5/1			11.3	6.8	32.0	14/8			-14.2	5/1			424	556				
FALSTERBO		8.9	8.1	9.9	34	6.1	42	28.6	14/8	30.2	94	-10.2	1/1	-19.2	42	11.3	6.8	28.6	14/8	30.2	94	-10.2	1/1	-19.2	42	420	490	767	27	318	2

¹⁾ Om stationen har upprättats år 1900 eller tidigare anges inget tal i denna kolumn. Om stationen har startat efter 1900 anges de två sista siffrorna i startåret.

²⁾ Frostdag är en dag då minimitemperaturen understiger 0°C.

³⁾ Högsommardag är en dag då maximitemperaturen överstiger 25°C.

5. Vilken station uppvisade den största skillnaden mellan högsta och lägsta uppmätta temperatur 1997?

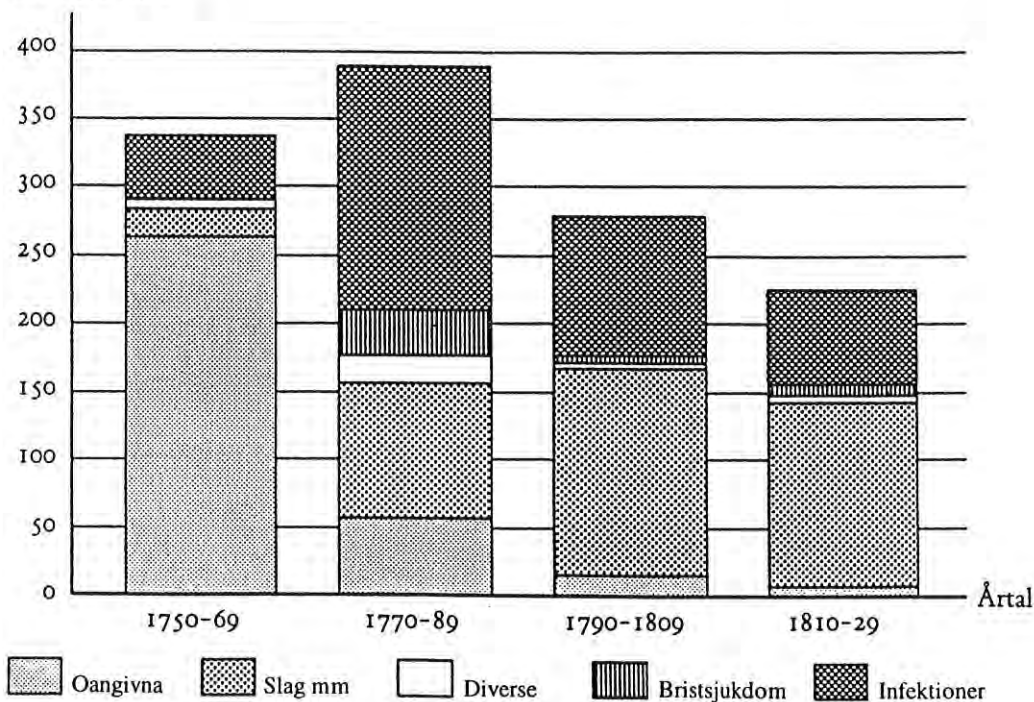
- A Torup
- B Jönköpings flygplats
- C Målilla
- D Ljungby
- E Skillinge

6. Hur stor var skillnaden i årsnederbörd 1997 mellan de stationer som uppmätte den största respektive den minsta mängden nederbörd detta år?

- A 620 mm
- B 630 mm
- C 647 mm
- D 741 mm
- E 1 144 mm

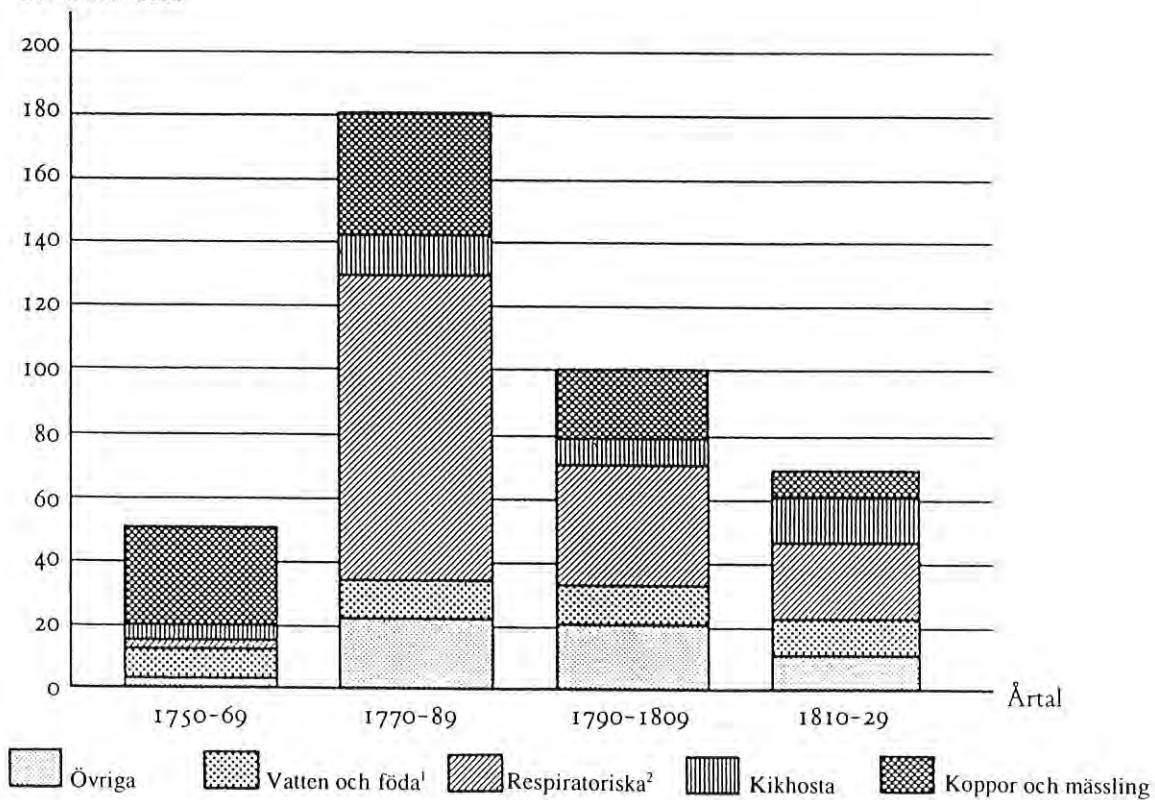
SPÄDBARNSDÖDLIGHET I LINKÖPING 1750-1829

Per 1 000 födda

Dödligheten bland spädbarn i Linköping under 20-årsperioder mellan 1750 och 1829 fördelad på orsaker. Promille.

Per 1 000 födda

Dödligheten i infektioner bland spädbarn i Linköping under 20-årsperioder mellan 1750 och 1829 fördelad på orsaker. Promille.

¹ Infektionssjukdomar orsakade av otjänligt vatten och otjänlig föda.

² Infektionssjukdomar i luftvägarna.

7. **Vilken typ av infektionssjukdom var orsak till en femtedel av spädbarnsdödligheten i infektioner både 1770–89 och 1790–1809?**

- A Övriga
- B Vatten och föda
- C Respiratoriska
- D Kikhosta
- E Koppor och mässling

8. **Hur stor var andelen döda bland spädbarn i Linköping under perioden 1750–69?**

- A 1 av 330 födda
- B 1 av 130 födda
- C 1 av 33 födda
- D 1 av 13 födda
- E 1 av 3 födda

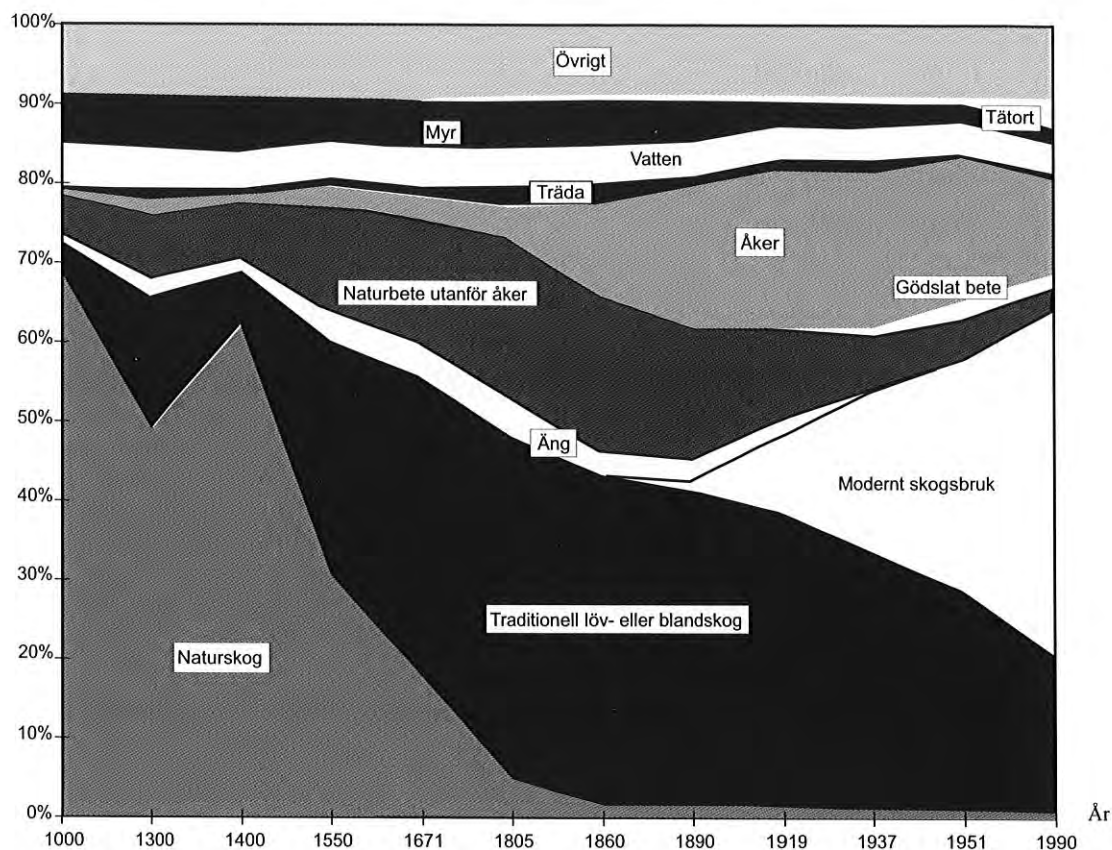
9. **Hur lång är järnvägssträckan mellan Tanzanias huvudstad och staden Mwanza?**

- A 300 km
- B 800 km
- C 1 100 km
- D 1 400 km
- E 2 000 km

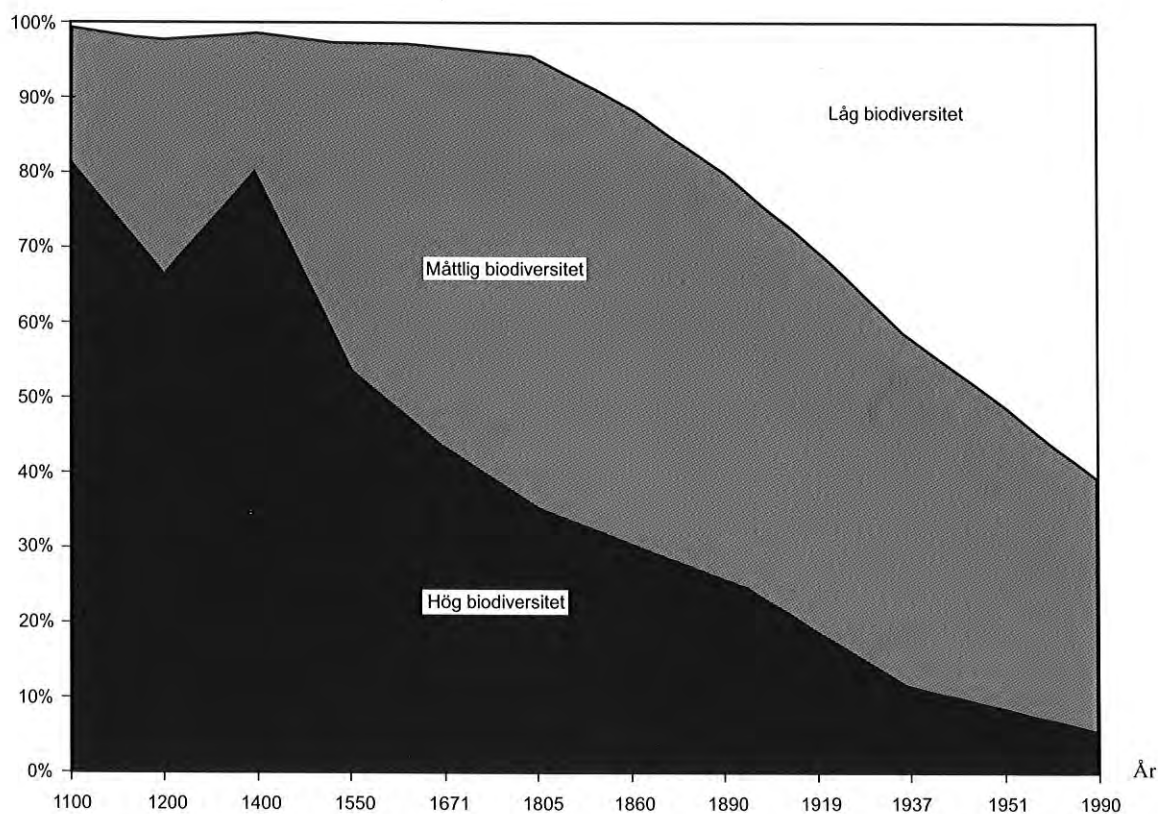
10. **I vilken riktning från staden Tabora räknat ligger Lake Natron respektive floden Rufijis utlopp?**

- A Nordväst respektive västsydväst
- B Nordnordväst respektive sydsydväst
- C Nordnordost respektive sydsydost
- D Nordost respektive ostsydost
- E Ostnordost respektive sydost

MARKANVÄNDNINGEN I BLEKINGE

Blekinges areal procentuellt fördelad efter användning vid angivna tidpunkter under perioden 1000–1990.

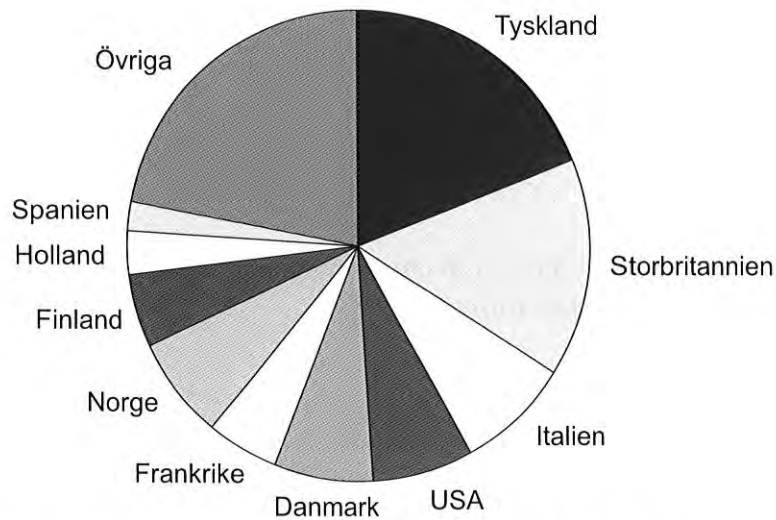

Blekinges areal procentuellt fördelad efter graden av biodiversitet¹ vid angivna tidpunkter under perioden 1100–1990.

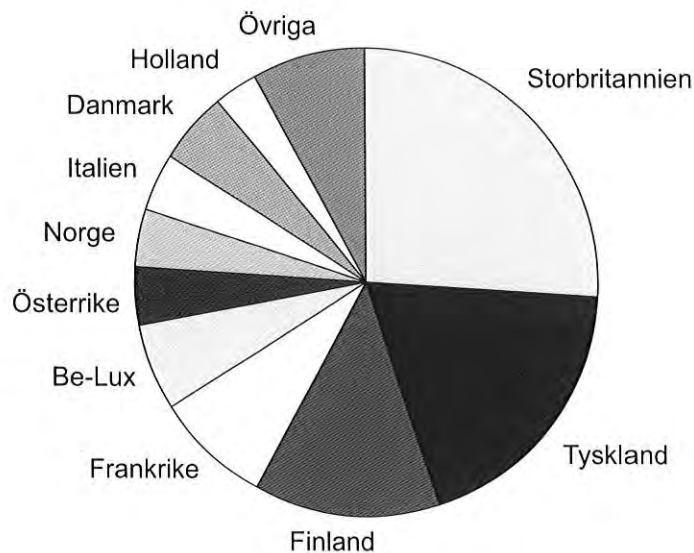
¹ Biodiversitet = biologisk mångfald, t.ex. graden av artrikedom inom ett område.

11. **Vid vilken av följande tidpunkter hade hälften av Blekinges areal måttlig biodiversitet?**
- A 1200
 - B 1550
 - C 1671
 - D 1805
 - E 1860
12. **Med hur mycket hade andelen naturbete utanför åker minskat 1990 jämfört med 100 år tidigare?**
- A 15 procentenheter
 - B 55 procentenheter
 - C 65 procentenheter
 - D 80 procentenheter
 - E 90 procentenheter

SVERIGES EXPORT OCH IMPORT AV STÅL 1998

Värdet av svensk export av stål 1998 fördelat på importerande länder. Totalt exportvärde: 29,7 miljarder kronor.

Värdet av svensk import av stål 1998 fördelat på exporterande länder. Totalt importvärde: 18,0 miljarder kronor.

13. **Hur stort var värdet av Sveriges stålexport till Frankrike?**

- A 1,5 miljarder kronor
- B 3,5 miljarder kronor
- C 6 miljarder kronor
- D 9 miljarder kronor
- E 12 miljarder kronor

14. **Vilket land avses?**

Värdet av Sveriges stålexport till detta land var lika stort som värdet av Sveriges stålimport från samma land.

- A Tyskland
- B Storbritannien
- C Italien
- D Norge
- E Holland

BEFOLKNINGENS UTBILDNING

Sveriges befolkning i åldrarna 16-74 år den 1 januari 1997 fördelad efter högsta utbildningsnivå, kön och ålder. Antal och procent.

	Antal personer totalt	Uppgift saknas		Förgymnasial utbildning kortare än 9 år		Förgymnasial utbildning 9 år		Gymnasial utbildning högst 2-årig		Gymnasial utbildning 3 år		Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år		Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre		Forskarutbildning		
		Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal
Män	3 174 727	60 836	2	524 061	17	498 189	16	879 192	28	527 857	17	362 047	11	294 815	9	27 730	1	
16-19 år	206 834	9 678	5	335	0	158 400	77	2 007	1	36 342	18	72	0	-	-	-	-	-
20-24 år	288 308	5 846	2	1 319	0	35 490	12	71 065	25	123 676	43	49 040	17	1 859	1	13	0	0
25-34 år	643 330	14 661	2	8 219	1	88 621	14	276 009	43	79 922	12	116 279	18	56 940	9	2 679	0	0
35-44 år	597 635	11 002	2	21 375	4	115 757	19	212 573	36	69 905	12	81 516	14	78 602	13	6 905	1	0
45-54 år	644 082	7 032	1	133 858	21	66 066	10	163 495	25	108 736	17	65 263	10	90 621	14	9 011	1	0
55-64 år	433 309	5 013	1	172 928	40	20 815	5	90 201	21	64 899	15	31 758	7	41 566	10	6 129	1	0
65-74 år	361 229	7 604	2	186 027	51	13 040	4	63 842	18	44 377	12	18 119	5	25 227	7	2 993	1	0
Kvinnor	3 147 622	55 593	2	503 594	16	471 303	15	985 797	31	403 609	13	424 445	13	294 928	9	8 353	0	
16-19 år	196 842	7 496	4	250	0	151 014	77	1 752	1	36 219	18	110	0	1	0	-	-	-
20-24 år	277 341	6 606	2	1 770	1	31 165	11	60 978	22	117 454	42	53 410	19	5 950	2	8	0	0
25-34 år	612 648	11 848	2	9 865	2	71 587	12	235 658	38	104 520	17	114 908	19	63 122	10	1 140	0	0
35-44 år	574 328	7 732	1	18 345	3	83 414	15	219 830	38	59 585	10	107 182	19	75 835	13	2 405	0	0
45-54 år	624 511	4 934	1	94 732	15	66 464	11	224 452	36	52 091	8	89 009	14	90 126	14	2 703	0	0
55-64 år	440 813	5 980	1	153 895	35	36 845	8	140 273	32	21 212	5	40 586	9	40 503	9	1 519	0	0
65-74 år	421 139	10 997	3	224 737	53	30 814	7	102 854	24	12 528	3	19 240	5	19 391	5	578	0	0
Män och kvinnor	6 322 349	116 429	2	1 027 655	16	969 492	15	1 864 989	29	931 466	15	786 492	12	589 743	9	36 083	1	
16-19 år	403 676	17 174	4	585	0	309 414	77	3 759	1	72 561	18	182	0	1	0	-	-	-
20-24 år	565 649	12 452	2	3 089	1	66 655	12	132 043	23	241 130	43	102 450	18	7 809	1	21	0	0
25-34 år	1 255 978	26 509	2	18 084	1	160 208	13	511 667	41	184 442	15	231 187	18	120 062	10	3 819	0	0
35-44 år	1 171 963	18 734	2	39 720	3	199 171	17	432 403	37	129 490	11	188 698	16	154 437	13	9 310	1	0
45-54 år	1 268 593	11 966	1	228 590	18	132 530	10	387 947	31	160 827	13	154 272	12	180 747	14	11 714	1	0
55-64 år	874 122	10 993	1	326 823	37	57 660	7	230 474	26	86 111	10	72 344	8	82 069	9	7 648	1	0
65-74 år	782 368	18 601	2	410 764	53	43 854	6	166 696	21	56 905	7	37 359	5	44 618	6	3 571	0	0

HÖGSKOLEPROVET 2003-10-25 – FACIT

BLOCK 2

Delprov 3: DTK

1	D	11	C
2	E	12	A
3	B	13	A
4	C	14	B
<u>5</u>	<u>A</u>	15	D
6	B	16	A
7	E	17	A
8	E	18	C
9	C	19	B
10	D	20	C

BLOCK 3

Delprov 5: LÄS

1	D	11	D
2	B	12	C
3	A	13	B
4	B	14	B
<u>5</u>	<u>B</u>	<u>15</u>	<u>C</u>
6	D	16	A
7	A	17	D
8	A	18	B
9	B	19	C
10	C	20	A

BLOCK 4

Delprov 7: ELF

+

Delprov 8: ORD

1	B	11	D
2	C	12	D
3	A	13	C
4	D	14	B
<u>5</u>	<u>B</u>	15	D
6	C	16	A
7	D	17	C
8	C	18	B
9	B	19	D
10	A	20	A

1	B	11	C	21	E	31	B
2	C	12	B	22	A	32	E
3	B	13	C	23	D	33	E
4	C	14	E	24	C	34	E
5	A	15	D	25	D	35	A
6	B	16	E	26	A	36	A
7	B	17	C	27	D	37	A
8	E	18	A	28	D	38	B
9	C	19	C	29	B	39	E
10	D	20	E	30	A	40	B

BLOCK 5

Delprov 9: NOG

1	C	12	D
2	A	13	E
3	E	14	C
4	E	15	D
<u>5</u>	<u>B</u>	16	A
6	C	17	E
7	D	18	C
8	D	19	C
9	A	20	E
10	B	21	D
11	C	22	C

BLOCK 1 ingår ej! (Utprovingsblock)

